

Transformace švédských komunistů: Levicová strana mezi neokomunismem a demokratickým socialismem

Pavel Maškarinec

Abstract

The article deals with transformation of the Communist Party of Sweden (SKP) into Left Party Communists (VPK) in the mid-1960s and subsequent transformation into Left Party (Vp) in 1990. The aim of this study is to analyze whether it is appropriate to classify the Vp as a member of the far left, together with the effort to localize more accurate position of the Vp within far left. The study first defines criteria for classification political parties into far left. Then we briefly introduce subdivision of this party type. The main section of the article focuses on the analysis of the Vp. We accentuate genesis and evolution of the Vp and then we analyse its current ideological-programmatic profile. The article concludes with observation that it is appropriate to classify the Vp as a member of far left, more precisely far left democratic socialist party, because even through some contradictions in the relation of the Vp's politicians to historical legacies of the party, this contradictions have not broke out into party's programmatics, neither its mobilization strategies.

Keywords: Left Party, Left Party Communists, Communist Party of Sweden, far left, radical left, communism, neocommunism, democratic socialism, political parties, Sweden

Úvod

Transformace levicového spektra skandinávských stranických systémů vedla podle některých autorů k tomu, že se v polovině 60. let konstitovala specifická skandinávská nová levice, jejíž radikálně socialistický profil nabídl levicovým voličům třetí alternativu, k dosud dominantní sociální demokracii a komunistickým stranám.¹ Ani pokračující posun identity sociálnědemokratických stran, projevující se ve skandinávském prostoru neoliberalizací

¹ Srov. Einhorn, E. S.; Logue, J. (1988): *Continuity and Change in the Scandinavian Party Systems*. In: Wolinetz, S. B. (ed.): *Parties and Party Systems in Liberal Democracies: Continuity Amid Change*. London – New York: Routledge, s. 177-179; Wilks, S. (1996): *New Left Parties in Scandinavia: The Emergent Politics of Post-Materialism or the last line of Defence for the Social Democratic State?* Paper presented at the Political Studies Association's Annual Conference, University of Glasgow, 9–12 April 1996, s. 1842.

sociální demokracie, ale nepřinesl zánik tradičního sociálnědemokratického sociálně-kapitalistického modelu, jeho působením došlo k sociáldemokratizaci radikální levice, jež se přesunula na pozice částečně opuštěné sociálními demokraty.² Předkládaný příspěvek je věnován analýze procesu přeměny jednoho ze zástupců výše uvedeného proudu Komunistické strany Švédska (*Sveriges Kommunistiska Parti*, SKP) v Levicovou komunistickou stranu (*Vänsterpartiet Kommunisterna*, VPK), jehož klíčové fáze se odehrály v letech 1964 a 1967 a následné transformace VPK v Levicovou stranu (*Vänsterpartiet*, Vp) na přelomu 80. a 90. let. Výzkumný záměr předkládané práce sleduje dva hlavní cíle. První, zaměřený na posouzení míry transformace identity Vp, se snaží odpovědět na otázku, do jaké míry zasáhla Arterem zmíněná sociáldemokratizace radikální levice Vp a zda je i v současnosti oprávněné klasifikovat Vp jako krajně/radikálně levicový subjekt.³ Druhý z cílů se následně pokouší nalézt přesnější umístění Vp v rámci krajní levice.

Analytická perspektiva s níž přistupujeme k problematice transformace Vp klade důraz především na pozici Vp ve švédské stranicko-politické soustavě, tj. zapojení strany do politického systému a stranou prosazované politické strategie, ve spojení s ideově-programovou dimenzí transformace strany a jejími důsledky pro interakce s dalšími aktéry a mobilizačním potenciálem strany.⁴ Opominuty nezůstanou ani faktory spjaté s vnitřním vývojem Vp a v omezené míře bude věnován prostor rovněž aspektům týkajícím se organizační struktury strany.

² Arter, D. (2003): *Scandinavia: What's Left is the Social Democratic Welfare Consensus*. Parliamentary Affairs 56 (1), s. 97-98.

³ V politologické literatuře se lze setkat jak s termínem radikální, tak krajní levice. Srov. např. March, L.; Mudde, C. (2005): *What's Left of the Radical Left? The European Radical Left After 1989: Decline and Mutation*. Comparative European Politics 3 (1), s. 24; Fiala, P. et al. (2007): *Eurostrany: politické strany na evropské úrovni*. Brno: Barrister & Principal, s. 147. Podle Mareše je ale vhodnější využívat spíše pojem krajní levice, který v sobě subsumuje radikální cíle i metody a navíc umožňuje podřadit do něj i extremistickou levič. Srov. Mareš, M. (2006): *Transnacionální spolupráce krajní levice v Evropě*. In: Němec, J.; Šustková, M. (eds.): *III. kongres českých politologů, Olomouc 8.-10. 9. 2006*. Praha – Olomouc: ČSPV, s. 566. Z tohoto důvodu se k termínu krajní levice přiklání i následující text, využití termínu radikální levice bude omezeno na případy, kdy bude odkazováno na práce autorů, kteří tohoto termínu explicitně využívají.

⁴ Využití této perspektivy vychází i ze zjištění, že i přesto, že spojení SKP s mezinárodním komunistickým hnutím představovalo velkou část *raison d'être* strany, nebyla SKP obzvláště blízká Moskvě a její hlavní zájem se soustředil na místní a třídní problémy. Solidarita se SSSR tak byla klíčovým elementem komunistické identity SKP, ale působila především na úrovni, jež byla oddělena od každodenní politiky. Srov. Jørgensen, T. E. (2002): *Split or Reform? The Danish and Swedish CP's facing the post-Stalin era*. In: Bracke, M.; Jørgensen, T. E.: *West European Communism After Stalinism. Comparative Approaches*. EUI Working Paper HEC No. 4, s. 45, 59-60.

Vymezení krajní levice a její vnitřní členění

Vymezení krajní levice představuje komplikovaný úkol s ohledem na výraznou heterogenitu subjektů řazených ke krajní levici. Problém představuje rovněž skutečnost, že většina prací věnující se krajní levici postrádá jasnou definici termínu krajní levice a shoda nepanuje ani v otázce, do jakých podkategorií krajní levici členit a jaké strany tedy do této skupiny zařadit a jaké nikoli.⁵ Následující text přebírá při vymezení krajní levice definici, kterou na základě jednoho z dosud nejkompexnějších výzkumů na poli krajní levice předložili Luke March a Cas Mudde (autoři užívají termínu radikální levice). Podle Marche a Muddeho je radikální levice radikální, protože: 1) odmítá základní socio-ekonomickou strukturu současného kapitalismu a jeho hodnot a praxe (pozice od odmítnutí konzumerismu a neoliberalismu až po otevřenou opozici k soukromému vlastnictví a motivace kapitalistického zisku); 2) nadále obhajuje alternativní ekonomické a mocenské struktury zahrnující zásadní redistribuci zdrojů od existujících politických elit. Tyto skupiny jsou současně podle autorů levicové, protože: 1) identifikují ekonomickou nerovnost jako základ existujícího politického a společenského uspořádání a obhajoba kolektivních ekonomických a sociálních práv je jejich hlavní agendou; 2) vyjadřují antikapitalismus více konzistentně než antidemokracii, ačkoliv radikální subverze liberální demokracie může být implicitní nebo explicitní v redistributivních záměrech mnoha z těchto skupin; 3) jsou internacionalistické, a to jak ve smyslu jejich úsilí o nadnárodní propojenost a solidaritu, tak i v jejich tvrzení, že národní a regionální sociálně-politické problémy mají globální strukturální příčiny (jako je imperialismus nebo globalizace).⁶

March a Mudde tedy identifikují společné charakteristiky stranicko-politických subjektů, jež lze v prvním kroku definovat jako radikální a ve druhém jako levicové. Tato definice současně vytváří přesnou hranici mezi krajní levicí a stranami řazenými do odlišných stranických skupin, pro něž je ve výzkumu politických stran užíváno označení stranické rodiny (March a Mudde ovšem ve svém výzkumu krajní levice s tímto konceptem nepracují). Výrazná odlišnost ideového profilu politických subjektů řazených ke krajní levici, nicméně představuje podle některých autorů důvod proč je třeba brát existenci krajně levicové rodiny

⁵ Srov. např. Moreau, P. (2004): *Die kommunistischen und postkommunistischen Parteien Westeuropas: Ein unfaufhaltbarer Niedergang?* Totalitarismus und Demokratie 1 (1), s. 53-61; Schirdewan, M. (2004): *Die Europäische Linkspartei – Partei der europäischen Linken?* Zeitschrift Marxistische Erneuerung 15 (58), s. 152-156; March, Mudde, c. d., s. 25-36; Fiala et al., c. d., s. 149.

⁶ March, Mudde, c. d., s. 25.

s určitou rezervou.⁷ Ani autoři pracující s konceptem stranických rodin navíc nejsou jednotní v tom, jaká kritéria pro přiřazování stran do jednotlivých rodin používat. Z těchto důvodů rezignuje na práci s konceptem stranické rodiny i následující text.⁸

Mimo vymezení radikální levice nabízí March a Mudde rovněž vnitřní rozčlenění radikální levice, zahrnující čtyři základní skupiny: 1) komunistické strany: a) částečně reformované marxisticko-leninské strany; b) dogmatické (ortodoxní) nereformované marxisticko-leninské strany; c) trockistické strany; d) maoistické strany; 2) zelené strany a strany nové politiky; 3) demokratické socialistické strany; 4) sociálně-populistické strany.⁹ Marchem a Muddem navržené kategorie ovšem nejsou přijímány bez kritiky. Za hlavní problémy klasifikace jsou zmiňovány zejména zahrnutí zelených mezi krajní levici a vyloučení autonomů, militantních ekologů a anti(alter)globalizačních hnutí ze sféry stranicko-politické reprezentace a jejich přesunutí mezi nestranické organizace.¹⁰ Ani dělení krajní levice představené dalšími autory se ale nedokáže uspokojivě vypořádat s otázkami zda některé kategorie nejsou příliš široké, zahrnují celou krajní levici, případně nezahrnují některé nadbytečné kategorie. Z tohoto důvodu se práce přiklání k typologii Marche a Muddeho. S vědomím výše zmíněné kritiky nicméně nebudeme věnovat pozornost typu zelených stran a stran nové politiky a opomineme rovněž dva ze čtyř podtypů komunistických stran (trockistické a maoistické), protože jejich využití lze vzhledem k historickému vývoji Vp předem vyloučit. Třídění pracující s uvedenou typologií ovšem vyžaduje identifikaci odlišností v ideově-programovém profilu mezi jednotlivými typy, a z tohoto důvodu se v následující části textu zaměříme na stručný popis jednotlivých typů a rozdílů mezi nimi.

1) Reformně orientované komunistické strany se i přes odmítnutí sovětského společensko-politického modelu nadále hlásí k marxistickým principům. Z ideologického hlediska mají velmi rezervovaný vztah k tržnímu hospodářství, podporují státní zásahy do ekonomiky a její striktní regulaci, pokládají důraz na sociální rovnost a zachování modelu silného sociálního státu v podobě, jaký se v západní Evropě prosadil po II. světové válce. Neopominutelnou součástí jejich identity představuje antiamerikanismus a odpor

⁷ Mareš, M. (2005): *Soudobá stranickopolitická reprezentace eurokomunismu*. In: Dančák, B.; Fiala, P.; Hloušek, V. (eds.): *Evropeizace. Nové téma politologického výzkumu*. Brno: MPÚ MU, s. 266; Fiala et al., c. d., s. 145.

⁸ Ke konceptu stranických rodin viz např. Beyme, K. v. (1985): *Political Parties in Western Democracies*. Aldershot: Gower, s. 29-141; Mair, P.; Mudde, C. (1998): *The Party Family and Its Study*. Annual Review of Political Science 1 (1); Mudde, C. (2000): *Stranická rodina: rámcová analýza*. Politologická revue 6 (1).

⁹ Srov. March, Mudde, c. d., s. 25-36.

¹⁰ Srov. Fiala et al., c. d., s. 147-149.

k euroatlantickému společenství a NATO.¹¹ Hlavní rozdíl mezi reformně komunistickými a dogmatickými marxisticko-leninskými stranami představuje problematika někdejší promoskevské orientace těchto stran. Na rozdíl od reformně komunistických stran, které odmítly sovětský společensko-politický model a za svůj cíl si vytyčily rozvinutí původních principů marxismu, v kontextu změn dosažených rozvinutými kapitalistickými společnostmi, ortodoxní (dogmatické) komunistické strany projevují svou někdejší promoskevskou orientaci vazbami na ortodoxní marxismus-leninismus bez reformních inovací svého profilu.¹²

2) Demokratické socialistické strany přijaly koncepci parlamentní demokracie, ale i nadále si uchovaly radikální přístup k systémové transformaci společnosti a odmítnutí kapitalismu. Tento bod představuje hlavní odlišnost demokratického socialismu od sociální demokracie. Zatímco sociální demokraté dospěli v posledních desetiletích 20. století k organizovanému reformismu a opustili své marxistické kořeny, demokratičtí socialisté odmítli realitu nedemokratického socialismu, a přinejmenším v některých oblastech se přihlásili k opětovnému zdůraznění potřeby systémové transformace, spíše než pouhého reformování sociálnědemokratického projektu.¹³ Demokratické socialistické strany se dále pokoušejí integrovat do své identity požadavky ekologických a feministických hnutí a jejich identita je v tomto ohledu zpravidla vázána na neomarxismus a novou levič.¹⁴ Ideová východiska demokratických socialistických stran, hlásících se v různé míře k marxistické nebo neomarxistické myšlenkové tradici, mohou dávat jejich politickému stylu a programatice „teoretičtější“ styl, ale na druhé straně nepředstavují odkazy na tyto zdroje teoretického myšlení nejdůležitější ideové základy těchto stran, na rozdíl od reformně orientovaných komunistických stran. Neopominutelnou charakteristikou demokratických socialistických stran je rovněž internacionalismus (snaha o nadnárodní propojenost a solidaritu) a tvrzení, že národní a regionální sociálně-politické problémy mají globální strukturální příčiny.

3) Sociálně-populistické strany se shodují s demokratickými socialistickými stranami na akceptaci parlamentní demokracie a odmítnutí kapitalismu, ale rozcházejí se v oblasti zájmu o doktrinární principy a třídní politiku. Tyto strany netvrdí, že jsou avantgardou proletariátu,

¹¹ Kopeček, L. (2007): *Politické strany na Slovensku 1989 až 2006*. Brno: CDK, s. 37.

¹² Fiala et al., c. d., s. 148.

¹³ Srov. Wright, A. (1999): *Social Democracy and Democratic Socialism*. In: Eatwell, R.; Wright, A. (eds.): *Contemporary Political Ideologies*. London – New York: Continuum, s. 80; Hudson, K. (2000): *European Communism Since 1989: Towards a New European Left?* Basingstoke – New York: Palgrave, s. 6-7; March, Mudde, c. d., s. 34.

¹⁴ Hudson, c. d., s. 7; Fiala et al., c. d., s. 148.

ale spíše hlasem lidu (*vox populi*), dávají přednost partikularismu před internacionalismem a upřednostňují všeobecnější styl před mnohem teoretičtějším politickým stylem zastávaným socialistickými stranami. Ve snaze o rozšíření voličské báze sociálně-populistické strany v daleko menší míře vyjadřují otevřeně marxismus a namísto toho jsou populistické ve snaze definovat jako protiklad „morální lid“ proti „korupční elitě“.¹⁵ Z ideologického hlediska populismus postrádá stejnou úroveň intelektuální vytříbenosti a konzistence, již obsahují jiné ideologie.¹⁶ Charakteristický (silně populistický) diskurz sociálně-populistických stran, spolu s jistou nevázaností na konkrétní ideologii, pak napomáhá jejich průniku do vakua vzniklého na základě posunu mnoha sociálnědemokratických stran doprava. V souboji o tradiční dělnické voliče ovšem sociálně-populistické strany neváhají v případě potřeby doplnit svůj silně populistický diskurz v jiných situacích potlačovanou třídní analýzou a otázkami identity, běžněji spojovanými s pravicí a snaží se oslovovat regionální a etnické smýšlení.¹⁷

Levicová strana a švédský stranický systém: rámcová charakteristika

Původ švédského komunistického hnutí je spojen s rozkolem v Sociálnědemokratické dělnické straně (*Socialdemokratiska Arbetare Partiet*, SAP) a následné secesi radikálního křídla sociálních demokratů. Tato skupina, tvořená heterogenní skupinou politiků (anarchistů, syndikalistů, humanistů a socialistů) odmítajících centralismus a údajný militarismus sociálních demokratů, založila v květnu 1917 **Švédskou sociálnědemokratickou levicovou stranu** (*Sveriges socialdemokratiska vänsterparti*, SSV), jejíž hlavní jednotící znak představoval odpor vůči vedení SAP.¹⁸ Komunisté svým vstupem na půdu parlamentu (*Riksdag*) po volbách na podzim 1917 doplnili dosavadní čtyřstranický formát konzervativců, liberálů, sociálních demokratů a agrárníků¹⁹ a jejich vstup jako páté strany do systému na dlouhou dobu dotvořil podobu stranického systému. V dalším období se formát pěti stran

¹⁵ Mudde, C. (2004): *The Populist Zeitgeist*. Government and Opposition 39 (4), s. 546-550; March, Mudde, c. d., s. 34-36.

¹⁶ Mudde, 2004, c. d., s. 544.

¹⁷ Mudde, 2004, c. d., s. 549; March, Mudde, c. d., s. 36.

¹⁸ Srov. Sparring, Å. (1973): *The Communist Party of Sweden*. In: Upton, A. F.: *The Communist Parties of Scandinavia and Finland*. London: Weidenfeld and Nicolson, s. 62-65.

¹⁹ Srov. Särilvik, B. (2002): *Party and Electoral System in Sweden*. In: Grofman, B; Lijphart, A. (eds.): *The Evolution of Electoral and Party Systems in the Nordic Countries*. New York: Agathon Press, s. 232-242; Kopeček, L. (2005): *Skandinávie*. In: Strmiska, M. et al.: *Politické strany moderní Evropy. Analýza stranicko-politických systémů*. Praha: Portál, s. 176-178.

dlouhodobě stabilizoval a až do konce 80. let byl charakteristický vysokou neměnností a stálostí relevantních aktérů. V rámci systému dokázala získat vedoucí postavení SAP, jejíž podpora neklesla v letech 1932–1991 pod hranici 40 % hlasů, čímž se švédský stranický systém přiblížil systému predominantní strany.²⁰

Postupné rozmrazení stranického systému, jehož znakem se od 70. let stal setrvalý nárůst volatility,²¹ se naplno projevilo na přelomu 80. a 90. let, kdy se v systému etablovaly dvě nové strany. V roce 1988 získali parlamentní zastoupení zelení, což reflektovalo vzestup zájmů o postmateriální témata a přestože zelení v roce 1991 své zastoupení ztratili, již v roce 1994 jej dokázali získat zpět a stát se pevnou součástí systému.²² Prozatím poslední stranou systému se stali křesťanští demokraté, kteří dokázali mobilizovat voliče na otázce morálně-náboženské tematiky a od roku 1991 si až do současnosti dokázali nepřetržitě udržet parlamentní zastoupení.²³

Současná podoba švédského stranického systému je tak charakteristická dvoublokovou soutěží, v níž se o složení exekutivy rozhoduje ve volebním klání mezi blokem socialistických a nesocialistických stran. Socialistický blok tvoří historicky nejsilnější švédská strana SAP, k níž se připojují Vp a Strana životního prostředí–Zelení (*Miljöpartiet de gröna*, MpG). Vůdčí stranu nesocialistického bloku ztělesňují konzervativci Umírněná koaliční strana (*Moderata Samlingspartiet*, M), a mezi její další členy patří Strana středu (*Centerpartiet*, C), Liberální lidová strana (*Folkpartiet liberalerna*, Fp) a Křesťanští demokraté (*Kristdemokraterna*, Kd).

Historický vývoj SKP

SSV byla založena jako levicově socialistický subjekt. Již v roce 1921 ovšem přijala jméno **Komunistická strana Švédska** (*Sveriges Kommunistiska Parti*, SKP) a zesilující dogmatizace ideologie SKP vedla k několika secesím. Výrazný mezník ale přinesl až třetí rozkol SKP v roce 1929, který završil proces bolševizace strany. SKP opustili poslední zastánci sociálnědemokratické tradice a pod vedením nového předsedy Svena Linderota

²⁰ Srov. Arter, D. (1999a): *Scandinavian politics today*. Manchester – New York: Manchester University Press, s. 55-69; Särilvik, c. d., s. 243-257.

²¹ Srov. Arter, 1999a, c. d., s. 124-127.

²² Srov. Burchell, J. (2001): 'Small Steps' or 'Great Leaps': *How the Swedish Greens Are Learning the Lessons of Government Participation*. *Scandinavian Political Studies* 24 (3), s. 243-248.

²³ Srov. Maškarinec, P. (2007): *Křesťanští demokraté. Analýza identity švédské relevantní křesťansko-demokratické strany*. *Středoevropské politické studie* 9 (1), s. 58-64.

započala stranická éra, charakteristická naprostým podřízením příkazům Moskvy a Kominterny. Tato politika stranu zavedla mimo prostor dalších etablovaných stran a odrazila se ve výrazné redukci členské základny a dramatickém poklesu podpory voličů.²⁴

Nízká úroveň volební podpory komunistů, spolu se zaujetím antisystémové pozice současně zapříčinila, že SKP jako volebně nejslabší strana nedokázala ztělesnit pro SAP partnera zajišťujícího vládní, případně parlamentní většinu sociálnědemokratickým vládám a SAP, která postupně zaujala roli predominantní strany, uzavřela ve 30. letech dohodu o podpoře své menšinové vlády s agrárníky, s nimiž posléze vytvořila společný koaliční kabinet.²⁵ Radikální politika SKP navíc vedla k vyloučení komunistů z možnosti participace na celonárodní vládě v období II. světové války.

Izolace strany se promítla do snahy po posunu stranické identity, jejímž výrazem se stalo jednání 12. kongresu SKP 6.–9. května 1944.²⁶ Kongresem přijatá politika tzv. „nového kurzu“, zahrnující koncepci pokojné cesty k socialismu přizpůsobené speciálním švédským podmínkám,²⁷ vedla spolu s představou SKP jako spojence SSSR k nárůstu podpory strany. Ve volbách do Riksdagu v září 1944 dosáhli komunisté historického úspěchu, když obdrželi 10,3 % hlasů.

Tabulka 1: Výsledky SSV a SKP ve volbách 1917–1944

Riksdag (dolní komora)									
Rok	1917	1920	1921	1924	1928	1932	1936	1940	1944
% hlasů	8,1	6,4	4,6	5,1	6,4	3,0	3,3	3,5	10,3
Obecní volby									
Rok	-	1919	1922	1926	1930	1934	1938	1942	-
% hlasů	-	5,8	4,5	4,1	1,2	2,8	3,8	5,9	-

Zdroj: Hermansson, J. (1984): *Kommunism på svenska? SKP/VPK:s idéutveckling efter Komintern*. Uppsala: Almqvist & Wiksel, s. 349.

Dočasnou mobilizační výhodu SKP, spojenou s ukončením II. světové války a zvýšenou prestiží SKP, se komunisté pokusili podpořit dalším zdůrazněním koncepce pokojné cesty. Mezník tohoto snažení představoval 13. kongres SKP 18.–21. května 1946, kde předseda strany Linderot otevřeně prohlásil, že SKP neuvažuje o socialistické transformaci společnosti, na níž by se neshodla většina občanů a zdůraznil potřebu stranické politiky přizpůsobené

²⁴ Srov. Sparring, c. d., s. 65-69; Maškarinec, P. (2008b): *Levicová strana ve Švédsku a její postavení v prostoru stranické rodiny krajní levice*. Brno: Katedra politologie FSS MU. Diplomová práce, s. 42-44.

²⁵ Srov. Särlvik, c. d., s. 238-247; Kopeček, 2005, c. d., s. 185-186.

²⁶ Srov. Sparring, c. d., s. 74-79.

²⁷ Srov. Jørgensen, c. d., s. 59.

historickým a sociálním podmínkám Švédska. Snaha o sblížení se sociálními demokraty dosáhla vrcholu přihlášením se SKP k zodpovědnosti za prosazení poválečného programu SAP a vyhlášení, že by SKP nadále neměla být považována za opoziční stranu. Chladná reakce, jíž se komunistům dostalo ze strany SAP, která znovu odmítla volební a vládní spolupráci obou stran byla způsobena skutečností, že výroky SKP vyzývající SAP ke spolupráci ostře kontrastovaly s bojem, vedeným SKP na půdě odborového hnutí vůči zástupcům SAP. Komunisté i nadále zastávali ambivalentní postoje ke švédské demokracii a navzdory rozpuštění Kominterny v roce 1943 byli lídři SKP daleko od přesvědčení, že je SKP výhradně švédskou stranou. V situaci, kdy SAP odmítla spolupráci s komunisty a začala vést proti SKP aktivní kampaň, se ukázalo, že politika SKP z roku 1944 byla omylem.²⁸

Regionální volby 1946, ve kterých SKP získala rekordních 11,2 % hlasů, potvrdily zlepšenou image strany, ale ani pokračující nárůst členské základny nedokázal konkurovat proměně mezinárodního prostředí. Nástup studené války a zprávy o teroru za „železnou oponou“ způsobily pokles prestiže SSSR, doprovázený úpadkem podpory SKP. Komunisté se ocitli v neřešitelném dilematu. Snaha získat příznivější hodnocení švédské společnosti vyžadovala demonstrovat nezávislost strany na SSSR otevřenou kritikou Moskvy. Tímto krokem by se ale SKP vyřadila z mezinárodního komunistického hnutí. Spolupráce s SAP by v opačném případě vyžadovala přistoupit na podmínky sociálních demokratů a riskovat zpochybnění důvodu samostatné existence strany. Podle Sparringa nemělo toto dilema řešení a po aktivních letech na přelomu II. světové války vstoupila SKP na konci 40. let do hibernace, v níž setrvala až do počátku 60. let.²⁹

14. kongres SKP 15.–18. května 1948 se uskutečnil ve znamení pesimismu a počátku opatrného ideologického ústupu. Kongres uznal možnost pokojné cesty k socialismu, ale označil za omyl nerozlišovat komunistickou pokojnou cestu od sociálnědemokratického reformistického pokojného růstu.³⁰ Volby do Riksdagu na podzim téhož roku přinesly těžkou porážku SKP. Strana získala 6,3 % hlasů a ztratila 7 z 15 mandátů, jimiž disponovala po volbách 1944. V atmosféře prohry strana podlehla přímému nátlaku zástupců Informbyra a přijala jím formulovanou strategii. Úkolem strany na konci 40. let již neměla být snaha získat zastoupení ve vládě, ale v situaci narůstajícího amerického vlivu v poválečné Evropě, bojovat za svobodu a národní nezávislost proti USA a jejich sociálnědemokratickým „lokajům“, spolu

²⁸ Srov. Sparring, c. d., s. 81-83.

²⁹ Sparring, c. d., s. 84.

³⁰ Sparring, c. d., s. 84.

s velebením života ve východním bloku. Na konci 40. let se tak SKP posunula do pozice ortodoxní komunistické marxisticko-leninské strany, znovu zaujala důsledně antisystémovou pozici a až do 60. let zastávala ortodoxně prosovětské postoje.³¹

Přesto, že stála SKP díky svým postojům stranou hlavního směru švédské politiky, využívala SAP i nadále v případě potřeby parlamentní podpory SKP k udržení vlastních menšinových vlád, nebo prosazení svých požadavků v Riksdagu. Podpora, již SKP poskytovala vládě SAP na konci 50. let, poté, co se sociální demokraté dostali na půdě horní komory do menšinového postavení, nutila komunisty podporovat ne právě vítané politiky SAP. To stranu posouvalo do nevděčné role podpůrné strany (*stödparti*), za což se jí ale nedostávalo od SAP příliš vděku.³²

První fáze transformace: od marxistické ortodoxie k nové levici a zase zpět?

Výrazný neúspěch SKP v regionálních volbách 1962 (3,8 % hlasů), po nichž předseda strany Hilding Hagberg³³ a vedení strany označili volební výsledek vítězstvím levice, vyvolal mezi členy výrazné rozhořčení. Mnoho známých komunistů volalo po obnově strany,³⁴ přičemž opoziční hlasy kritizující zahraniční politiku a vztahy SKP se státy východního bloku zesílily do té míry, že se vedení strany neodvážilo přímo postavit kritickým hlasům.³⁵

S nárůstem stranických debat začalo postupně docházet ke krystalizaci názorových proudů, které v letech 1962–1964 vyústily ve vznik čtyř frakcí. Tradicionalisty zastupovali převážně „muži roku 1929“, zosobňující tradici Kominterny. Levicová opozice, vzniklá v letech 1962–1964, částečně v důsledku čínsko-sovětského sporu, kritizovala revizionismus SKP i KPSS, bránila Maův důraz na ozbrojený revoluční boj a zosobnila nejortodoxnější stranickou frakci. Pravicová opozice usilovala o bližší spolupráci s SAP, opuštění zbývajících nedemokratických pozůstatků z éry Kominterny a transformaci SKP v demokratickém směru. Modernistickou skupinu tvořili umírnění reformisté, inspirovaní novou levicí a reformně

³¹ Srov. Sparring, c. d., s. 84-92; Hermansson, 1984, c. d., s. 160-188; Maškarinec, 2008b, c. d., s. 47-49.

³² Srov. Sparring, c. d., s. 92-93; Hermansson, 1984, c. d., s. 186-187.

³³ Hagberg nahradil v roce 1951 v předsednickém křesle Svena Linderota.

³⁴ Hermansson, J. (1988): *A New Face for Swedish Communism. The Left Party Communists*. In: Waller, M.; Fennema, M. (eds.): *Communist Parties in Western Europe: Decline or Adaptation?* Oxford – Cambridge, MA: Basil Blackwell, s. 135; Jørgensen, c. d., s. 61.

³⁵ Srov. Sparring, c. d., s. 94-97; Jørgensen, c. d., s. 62-63.

orientovanými komunistickými stranami. Modernisté usilovali o nezávislost na světovém komunistickém hnutí, nadále však zůstávali rozhodně antikapitalističtí a antiameričtí.³⁶

Spor mezi tradicionalisty a modernisty, jako nejsilnějšími frakcemi, se týkal jak národních, tak mezinárodních otázek. Pro tradicionalisty představovala obrana SSSR jako centra mezinárodního proletariátu důsledek vlastní interpretace proletářského internacionalismu na domácí půdě, doplněná v 50. letech takřka bezvýhradnou podporou návrhů SAP s cílem posunout ji více doleva. Modernisté naproti tomu požadovali, aby SKP zosobnila reálnou alternativu vůči SAP.³⁷

20. kongres SKP 3.–6. ledna 1964 skončil vítězstvím reformistů, především modernistů. Krátce před sjezdem odstoupil předseda strany Hagberg a ve straně panovala shoda na volbě C.-H. Hermanssona jako jeho nástupce.³⁸ Výsledek stranické debaty se ale podle Sparringa příliš neodrazil na výstupech kongresu. Odpovědi na nejdůležitější otázky byly váhavé a výměna na předsednickém postu nepřinesla žádané omlazení vedení. Stranickému aparátu nadále dominovala stará garda lídrů, mezi něž se řadil i nový předseda.³⁹ Přesto došlo na kongresu k jistým posunům. Hermansson po svém zvolení potvrdil reformní směr. Pod jeho vedením zahájila SKP program „debolševizace“, zahrnující odstranění klíčových elementů bolševického modelu strany, mezi nimiž nejdůležitější představovalo odmítnutí demokratického centralismu a odstranění ekonomické závislosti na Moskvě. Mnoho z těchto reforem ovšem již bylo v běhu, i se souhlasem tradicionalistů, a vítězství modernistů tak nepředstavovalo naprostý zlom ve stranické politice.⁴⁰

Hlavní úkol, s nímž se Hermansson ujal předsednické funkce, představovala snaha vtisknout straně novou image a jeho strategie spočívala na třech základních pilířích: a) při každé příležitosti demonstrovat nezávislost strany a kritizovat kroky SSSR v zahraniční politice a vnitřní politické podmínky států východního bloku; b) otevřeného uznání švédské demokracie a podporování svobodné debaty uvnitř strany; c) úsilí o otevření doprava umožněním práce prominentních členů strany v „Socialistické lize“, sdružení socialistických intelektuálů. Hermanssonova strategie se ukázala být úspěšnou a v poměrně krátké době se novému předsedovi podařilo změnit postoj veřejnosti z podezřívavého nepřátelství ve

³⁶ Srov. Hermansson, 1984, c. d., s. 221-248; Jørgensen, c. d., s. 63-64.

³⁷ Srov. Hermansson, 1988, c. d., s. 135-136.

³⁸ Jørgensen, c. d., s. 64.

³⁹ Srov. Sparring, c. d., s. 97; Hermansson, 1984, c. d., s. 351-352; Hermansson, 1988, c. d., s. 135; Jørgensen, c. d., s. 65.

⁴⁰ Srov. Jørgensen, c. d., s. 65-69.

shovívavý zájem.⁴¹ Nárůst podpory SKP ve volbách do Riksdagu 1964 (5,2 % hlasů) a regionálních volbách 1966 (6,4 % hlasů) pouze potvrdil úspěšnost Hermanssonovy strategie.

Přestože ovšem modernisté v letech 1964–1965 kompletně převzali iniciativu a jejich reformy se nesetkaly s výrazným odporem vedení, k definitivnímu potvrzení reformem došlo až na 21. kongresu SKP 13.–16. května 1967. Ve světle nárůstu podpory a členské základny zůstala, v období mezi 20. a 21. kongresem, jediným odpůrcem reformem levicová opozice, která se odmítla vzdát názoru, že pravá komunistická strana se musí držet ryzího marxismu-leninismu do doby, než nastane revoluční situace, aby poté stanula v roli lídra revoluce.⁴²

21. kongres SKP představoval důležitý mezník v reformním procesu strany. SKP přijala nový stranický program *Socialistická alternativa* (*Socialistiskt alternativ*) prosazující model decentralizovaného socialismu. V pojetí nového programu mělo být Švédsko proměněno v socialistickou zemi pomocí znárodnění a reformem, ale pouze se souhlasem lidu a parlamentu. Program zavazoval stranu k liberálním právům a svobodám švédského modelu parlamentní demokracie, a mimo kritiky amerického imperialismu v něm byla vyslovena kritika vůči státům východního bloku. Nejdůležitější kongresové spory vyvstaly kolem ideologických otázek spojených s odmítnutím marxismu-leninismu a jeho nahrazení marxismem, opuštění demokratického centralismu, proletářského internacionalismu a změny názvu strany. Zatímco v otázce názvu strany došlo mezi modernisty a tradicionalisty ke kompromisu na variantě **Levicová komunistická strana** (*Vänsterpartiet Kommunisterna*, VPK), v dalších otázkách převážily návrhy modernistů, což vzbudilo nevoli u mnoha delegátů. Na druhé straně pro pravicovou opozici nebyly některé kroky dostatečně radikální. Kongres SKP v roce 1967 tak znamenal dovršení úsilí o ideovou proměnu strany a radikální rozchod s koncepcí strany „nového typu“.⁴³ To na jedné straně demonstrovala proměna ideově-programového profilu strany, ale na druhé straně se vedení SKP nepodařilo sjednotit na tématu modernizace stranu jako celek. Uvnitř SKP se nacházela silná menšina, která byla přinejmenším emočně nadále věrná komunistické ideologii, komunistickým symbolům a SSSR samotnému.⁴⁴

⁴¹ Srov. Sparring, c. d., s. 97-98.

⁴² Srov. Jørgensen, c. d., s. 70.

⁴³ Radikální zlom identity lze demonstrovat na programu a stanovách přijatých na 21. kongresu. Zatímco programy SKP z let 1944, 1953 a 1961 byly z ideologického hlediska charakteristické přítomností různých variant strategie Lidové fronty, program z roku 1967 odstranil jakékoliv zmínky, jež by mohly připomínat tuto strategii a současně i odkaz na tradici Kominterny a Informbyra. Viz Hermansson, 1988, c. d., s. 136-137.

⁴⁴ Srov. Sparring, c. d., s. 98-100; Hermansson, 1988, c. d., s. 137-138; Arter, 1999a, c. d., s. 59; Jørgensen, c. d., s. 70-72.

Vítězství modernistů na 21. kongresu v roce 1967 mělo okamžitý efekt. Stranu opustilo levicové křídlo, které založilo **Komunistický svaz marxisticko-leninský** (*Kommunistiska förbundet marxist-leninisterna*, KFML) s pročínskou orientací, následováno rok po kongresu pravicovým (nejméně integrovaným) křídlem, které se připojilo k SAP.⁴⁵ Výsledek kongresu znamenal definitivní porážku „mužů roku 1929“, malé skupiny vedoucí stranu od roku 1929.⁴⁶ Generační výměnu ve vedení VPK demonstrovala i radikální proměna nejvyšších stranických orgánů. 46 % členů Stranického výboru bylo nově zvoleno a v sedmičlenném Výkonném výboru zasedlo pět osob, jež nikdy v minulosti nepatřily do nejvyššího vedení. C.-H. Hermansson byl nicméně zvolen do devátého funkčního období ve Výkonném výboru.⁴⁷

21. kongres v roce 1967 napomohl podle Sparringa rovněž prolomení izolace strany. Nový stranický slogan „socialistická obnova“ získal jistou odezvu mezi voliči, což spolu s nahrazením komunistické vizáže za levicově socialistickou získalo straně většinu opozice nalevo od SAP. Naproti tomu se ukázalo, že vytvořit pocit vzájemné důvěry mezi starými a novými členy, které kolem sebe shromáždil C.-H. Hermansson, představuje obtížný úkol. Jádro strany bylo i nadále tvořeno „starými“ tradicionalisty a síla této skupiny soustředěné okolo bývalého předsedy Hagberga v opozici vůči Hermanssonovi, se nalézala především mezi starou gardou a členy v Norrbottenu (tradičně nejlevicovějším švédském kraji).⁴⁸

Tabulka 2: Výsledky SKP a VPK ve volbách 1945–1970

Riksdag (dolní komora)							
Rok	1948	1952	1956	1958	1960	1964	1968
% hlasů	6,3	4,3	5,0	3,4	4,5	5,2	3,0
Mandáty	8	5	6	5	5	8	3
% mandátů	3,5	2,2	2,6	2,2	2,2	3,4	1,3
Obecní volby							
Rok	1946	1950	1954	1958	1962	1966	-
% hlasů	11,2	4,9	4,8	4,0	3,8	6,4	-

Zdroj: SCB (<http://www.scb.se/>).

⁴⁵ Srov. Sparring, c. d., s. 99-100; Hermansson, 1988, c. d., s. 138.

⁴⁶ Hermansson, 1988, c. d., s. 143.

⁴⁷ Srov. Hermansson, 1988, c. d., s. 135, 154.

⁴⁸ Sparring, c. d., s. 100. K volební geografii a regionální podpoře švédských stran srov. Korpi, W. (1983): *The Democratic Class Struggle*. London: Routledge & Kegan Paul, s. 110-129; Caramani, D. (2000): *The Societies of Europe. Elections in Western Europe since 1815. Electoral Results by Constituencies*. London: Macmillan, s. 880-903; Maškarinec, P. (2008c): *Volby do švédského Riksdagu v letech 1998–2006: analýza strategických účinků volebního systému na úrovni volebních obvodů*. Slovenská politologická revue 8 (3), s. 34-36.

Volby do Riksdagu 1968 přinesly drtivou porážku komunistů. VPK obdržela pouhá 3,0 % hlasů, ztratila 5 ze svých 8 mandátů a její výsledek se vyrovnal nejhorsšímu volebnímu zisku z roku 1932, po rozštěpení SKP v roce 1929. Volební propad znovu posílil pozici tradicionalistů, a přestože lze část neúspěchu připisat důsledku invaze vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968, i přesto, že C.-H. Hermansson invazi vehementně odsoudil,⁴⁹ představoval významnější důvod ztráty podpory vnitrostranický konflikt, v důsledku něhož nebylo voličům zcela zřejmé směřování VPK.⁵⁰

V reakci na výsledek voleb se Hermansson pokusil uspokojit požadavky tradicionalistů. Ústupky vůči programu z roku 1967, ve vztahu k demokracii a SSSR, vedly k odchodu mnoha členů symbolizujících novou linii strany, případně k jejich návratu do pasivity.⁵¹ Nová ideologie, k níž se VPK přiklonila po roce 1968 se volbou hlavních témat přibližovala ortodoxnímu marxismu-leninismu. Přijetí tzv. neoleninismu posunulo podle Hermanssona VPK do téměř tak extrémní pozice, jakou strana zastávala v období Kominterny. Komunismus byl založen na marxismu, pojímanému jako vědecká teorie s univerzální platností, spíše než souboru etických principů.⁵²

Program přijatý 23. kongresem VPK 26.–29. října 1972, pouze minimálně revidovaný v letech 1981 a 1985, položil důraz na klasická komunistická témata. Hovořil o proletářském internacionalismu a podobně jako v roce 1928 se v programu objevil důraz na vedoucí roli strany jako hlavní strategii dosažení socialismu. Důležitý prvek představovalo opuštění koncepce pokojné, parlamentní cesty k socialismu. Nová strategie VPK operovala, podobně jako klasický leninismus, s koncepcí jednorázového útoku na kapitalismus, ale na rozdíl od něj se pohybovala uvnitř demokratického rámce, což podle Hermanssona umožňuje použít pro označení nové pozice VPK jak termín „leninismus“, tak předponu „neo“.⁵³ I přes radikalizaci programu se VPK snažila zdůraznit, že nová ideologie má z hlediska původu národní charakter a při prezentaci švédské cesty k socialismu nacházela pouze málo styčných bodů s reálným socialismem zemí východního bloku.⁵⁴

Ideologickému posunu profilu VPK, tj. přechodu od modernismu k neoleninismu, překvapivě nepředcházela změna v mocenských vztazích uvnitř strany. Modernistická frakce takřka přes noc opustila Marxe ve prospěch Lenina a podobně i nahrazení C.-H. Hermanssona

⁴⁹ Srov. Hermansson, 1984, c. d., s. 266-267.

⁵⁰ Sparring, c. d., s. 100.

⁵¹ Sparring, c. d., s. 101.

⁵² Srov. Hermansson, 1988, c. d., s. 141-142.

⁵³ Srov. Hermansson, 1984, c. d., s. 286-294; Hermansson, 1988, c. d., s. 140-141.

⁵⁴ Hermansson, 1988, c. d., s. 141-142.

v čele strany na 24. kongresu VPK 12.–16. března 1975, kde se novým předsedou strany stal Lars Werner, představovalo pouze následnictví v rámci téže stranické frakce.⁵⁵

Konec 60. a počátek 70. let nepřinesl ve Švédsku pouze posuny v identitě VPK. V důsledku změn švédské Ústavy v roce 1969 došlo ke sloučení obou komor parlamentu a o rok později k přijetí volebního systému poměrného zastoupení s kompenzačními mandáty a celostátní omezovací klauzulí ve výši 4 %.⁵⁶ Přejít k unikameralismu přinesl pozoruhodnou stabilizaci volební podpory VPK. Strana pravidelně překračovala 4% hranici potřebnou ke vstupu na půdu Riksdagu. V letech 1970–1988 získávala VPK počet hlasů v rozmezí 4,8–5,8 % a podobně se straně dařilo v regionálních a obecních volbách. Podle Artera ale byly výsledky VPK v parlamentních volbách do velké míry svázány s taktickým hlasováním voličů SAP, kteří se snažili zajistit SAP věrného parlamentního spojence.⁵⁷

Ani stabilizace volební podpory a ústup od modernistického programu nedokázal uspokojit požadavky promoskevsky orientovaného tradicionalistického křídla. Otevřeným se spor stal poprvé v roce 1968, kdy C.-H. Hermansson tvrdě odsoudil invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa, čímž vzbudil prudkou reakci tradicionalistů, doprovázenou požadavkem na jeho okamžitou rezignaci. Narůstající konflikt vygradoval v roce 1977, kdy ortodoxní promoskevské křídlo vedené Rolfem Hagelem (neúspěšným kandidátem na předsedu VPK z roku 1975) opustilo stranu a založilo **Dělnickou komunistickou stranu** (*Arbetarpartiet Kommunisterna*, APK). Postupný pokles významu i počtu tradicionalistů ve straně, ale způsobil, že ve chvíli, kdy došlo k secesi tradicionalistické frakce, nepřestavovala již tato skupina pro VPK nebezpečí.⁵⁸ Stejně jako všechny předcházející odštěpenecké skupiny i APK zůstala marginálním subjektem.

Generační výměna ve vedení VPK zahájená nahrazením Hagberga C.-H. Hermanssonem na 20. kongresu v roce 1964 a dokončená na 21. kongresu v roce 1967 přinesla důležité konsekvence i v dalším směru. Zabránila vývoji, který se udál v okolních severských zemích (Dánsku a Norsku), kde levicově socialistické strany nahradily ve

⁵⁵ Srov. Hermansson, 1984, c. d., s. 279; Hermansson, 1988, c. d., s. 143.

⁵⁶ Srov. Särilvik, c. d., s. 252-256; Caramani, c. d., s. 863; Maškarinec, 2008c, c. d., s. 9-10.

⁵⁷ V roce 1982, kdy končila šestiletá perioda menšinových vlád SAP podporovaných v parlamentu VPK, byl počet tzv. „soudružských hlasů“ odhadován na téměř 2 %. Naproti tomu v roce 1988, když nastupoval třetí menšinový kabinet SAP v řadě, se tento údaj přibližoval spíše 1 %. Viz Arter, D. (1993): *Post-Communist Parties in Finland and Scandinavia: A Red-Green Road to the Twenty-first Century*. In: Bell, D. S. (ed.): *Western European Communists and the Collapse of Communism*. Oxford: Berg, s. 33.

⁵⁸ Srov. Hermansson, 1984, c. d., s. 277-280; Hermansson, 1988, c. d., s. 143-144, 151; Christensen, D. A. (1998): *Foreign Policy Objectives: Left Socialist Opposition in Denmark, Norway and Sweden*. Scandinavian Political Studies 21 (1), s. 55.

stranických systémech komunistické strany. Naproti tomu VPK představovala na počátku 70. let jedinou alternativu pro radikální mládež.⁵⁹

Ve stejném roce, kdy došlo k secesi APK, zahájila VPK proces, který měl představovat zásadní zlom v zahraničně-politické orientaci strany. Zatímco do roku 1977 byla zahraniční politika VPK výrazně prosovětská, po roce 1977 zahájila strana politiku tzv. „vytváření mostů neutralismu“. Realizace této politiky měla představovat alternativu mezi dříve prosazovanou prosovětskou orientací strany a proamerickou zahraniční politikou SAP. Koncept neutrality byl ovšem podle Christensena pouze pokusem, jak ukryt před voliči „pravou tvář“, vzhledem k tomu, že prosovětská orientace nepředstavovala platformu, na níž by bylo možné mobilizovat švédské voliče. VPK tak i přes opačná tvrzení nadále udržovala kontakty s komunistickými stranami ve východním bloku a vyjadřovala podporu marxisticko-leninistickým diktátorům v zemích třetího světa.⁶⁰

Z celkového hlediska napodobil podle Hermanssona ideologický vývoj VPK od druhé poloviny 60. let historii raného vývoje strany. Obsah modernismu přijatý na 21. kongresu v roce 1967 se přibližoval levicovému socialismu 20. let (před vstupem strany do Kominterny). Naproti tomu neoleninismus pozdních 60. a raných 70. let se, i přes mnoho důležitých odlišností, podobal ortodoxnímu leninismu 20. let. Ani během neoleninistické periody ovšem VPK zcela neopustila modernistický postoj k politické demokracii. V 80. letech se VPK znovu přihlásila k demokracii a etickým principům a pokusila se posunout do pozice zastánce lidských práv a politické demokracie, zdůrazněním zásadní role těchto hodnot při rozvoji socialismu.⁶¹ Akceptací politické demokracie se VPK v 80. letech výrazně přiblížila zbytku politického spektra. Podobně se demokratizoval vnitřní život strany. Stranické vedení na rozdíl od minulosti nekontrolovalo stranické debaty, Programový výbor se stále více vzdaloval vlivu Stranického výboru a jeho exekutivy a odstraněny byly i zmínky o demokratickém centralismu, dominující životu strany na počátku 60. let.⁶²

Potřeba programu více odpovídajícího posunuté identitě strany vykrytalizovala do návrhu zcela nového stranického programu, představeného programovou komisí v pozdním létě 1986. Návrh obsahující pouze zanedbatelné odkazy na klasická témata marxismu-

⁵⁹ Hermansson, 1988, c. d., s. 151. Za snahu o získání pozice mezi novými sociálními hnutími lze označit naprosté přehodnocení vztahu VPK k mírovému využití jaderné energie, k němuž došlo na počátku 70. let a které vyvrcholilo v roce 1980, kdy se VPK jako součást ekologického hnutí v referendu postavila proti dalšímu využívání jaderné energie. Viz Hermansson, 1988, c. d., s. 142.

⁶⁰ Srov. Christensen, c. d., s. 54-55, 59; Witthedová, J. (2004): *Dvojí tvář švédských komunistů*. Literární noviny 15 (48), s. 5.

⁶¹ Hermansson, 1988, c. d., s. 142, 151

⁶² Srov. Hermansson, 1988, c. d., s. 143.

leninismu, vzbudil prudké diskuze mezi členskou základnou a kontroverze utišilo až přijetí upravené verze programu na 28. kongresu VPK 23.–27. května 1987.⁶³ Ta vracela z ideologického hlediska stranu zpět do minulosti a potvrdila přetrvávající silné postavení tradicionalistů ve vedení i členské základně. VPK se definovala jako „marxistická [...] socialistická strana“, a přestože uznala, že stalinismus vedl k velkým chybám, dále zdůraznila: „komunistická tradice je tradicí boje“ a „přechod k socialismu vyžaduje revoluční převrat existujících podmínek moci mezi třídami ve společnosti“. Z ideologického hlediska strana prohlašovala, že „vychází z revoluční teorie, kterou vytvořili a zformovali Karel Marx a Bedřich Engels“ a přihlásila se také k Leninovým myšlenkám, když uvedla, že „důležitým příspěvkem jsou Leninovy vylepšení revolučních teorií a jeho kritika revizionistických dezinterpretací Marxe.“ Samotný marxismus strana označila za „živoucí a tvořivou teorii.“⁶⁴

Postavení VPK v rámci stranicko-politického systému zůstávalo i v 80. letech ovlivněno dvojznačným postavením strany jako parlamentního spojence SAP. Na jedné straně VPK často zaujímal výrazně kritická stanoviska vůči politice SAP, ale na druhé straně až do poloviny 80. let více méně pasivně podporovala menšinové vlády a politiku SAP, a to přesto, že se od počátku 70. let pravidelně ocitala v pozici klíčového parlamentního hráče, když velikostí svého zastoupení ve výrazné míře ovlivňovala rovnováhu sil na půdě Riksdagu. Skutečnost, že se SAP mohla spolehnout na téměř bezvýhradnou podporu VPK vzbuzovala uvnitř VPK permanentní konflikty. SAP se navíc za všech okolností snažila vyhnout výhradní závislosti na podpoře komunistů. 27. kongres VPK v roce 1985 byl svědkem mnoha návrhů požadujících změnu vztahu k SAP, kritizujících příliš mírnou politiku lídrů VPK vůči SAP a odborům. Pro generaci „mladých tradicionalistů“ neměl být komunismus obětován na oltář oportunistu a ohledům na krátkodobé volební zisky.⁶⁵ K zesílení kritiky vůči SAP a změně parlamentní strategie VPK ovšem nevedla vnitřní kritika, ale změny na politické mapě Švédska. V roce 1988 získali poprvé v historii parlamentní zastoupení zelení a VPK byla nucena zaujmout aktivnější parlamentní strategii.⁶⁶

⁶³ Hermansson, 1988, c. d., s. 156.

⁶⁴ Vänsterpartiet Kommunisterna (1987): *Partiprogram*.

⁶⁵ Srov. Christensen, c. d., s. 63; Arter, 1993, c. d., s. 33-34; Särilvik, c. d., s. 249-251.

⁶⁶ Christensen, c. d., s. 63.

Tabulka 3: Výsledky VPK ve volbách 1970–1988

Riksdag							
Rok	1970	1973	1976	1979	1982	1985	1988
% hlasů	4,8	5,3	4,8	5,6	5,6	5,4	5,8
Mandáty	17	19	17	20	20	19	21
% mandátů	4,9	5,4	4,9	5,7	5,7	5,4	6,0
Regionální volby							
Rok	1970	1973	1976	1979	1982	1985	1988
% hlasů	4,3	5,0	4,7	5,5	5,1	5,1	5,3
Obecní volby							
Rok	1970	1973	1976	1979	1982	1985	1988
% hlasů	4,4	5,1	4,9	5,8	5,4	5,3	5,5

Zdroj: SCB (<http://www.scb.se/>).

Druhá fáze transformace: od reformního komunismu k rudo-zelenému profilu

Kolaps komunismu ve východní Evropě znamenal podle Christensena pro VKP těžkou ideologickou krizi.⁶⁷ Za této situace přinesl 29. kongres VPK 23.–26. května 1990 další kolo střetu v souboji o charakter strany. Zatímco návrh týkající se vypuštění přízviska „komunistický“ a přejmenování VPK na **Levicovou stranu** (*Vänsterpartiet*, Vp) byl přijat většinou pouhých tří hlasů a podobně byla v této otázce rozdělena členská základna (41 % členů bylo pro zachování stávajícího názvu a 41 % pro jeho změnu), v otázce stranického programu se většina členů (68 %) vyslovila pro změnu. Kontinuitu s minulostí ovšem symbolizovalo setrvání Larse Wenera v čele strany.⁶⁸

Počátek roku 1990 přinesl rovněž další krok v emancipaci strany, v minulosti tak často kritizovaném, vztahu mezi VPK a SAP. Na počátku roku 1990 VPK poprvé v historii napomohla k pádu sociálnědemokratické vlády, když odmítla hlasovat pro zákon omezující právo na stávku a navýšení mezd, aby, krátce poté (26. února 1990) podpořila vznik druhého kabinetu předsedy SAP Ingvara Carlssona.⁶⁹

Vnitřní rozdělení strany po 29. kongresu demonstrovala situace před volbami 1991, kdy několik čelných představitelů Vp (např. někdejší tajemník strany Bo Hammar, členka Riksdagu Ylva Johansson nebo Margo Ingvardsson) označilo proces renovace strany za

⁶⁷ Christensen, c. d., s. 59.

⁶⁸ Werner obdržel 161 hlasů, oproti 99 hlasům pro místopředsdkyni VPK Gudrun Schyman. Srov. Arter, D. (2002): *'Communists we are no longer, Social Democrats we can never be': The Evolution of the Leftist Parties in Finland and Sweden*. *The Journal of Communist Studies and Transition Politics* 18 (3), s. 9-10; Christensen, c. d., s. 59, 67.

⁶⁹ Christensen, c. d., s. 63.

nedostatečný. Otevřeně prohlásili, že odmítají být členy „sekty“ namísto politické strany a poté, co byli zařazeni na nevolitelná místa kandidátky, vystoupili ze strany. Následně Annika Åhnberg a John Andersson opustili poslanecký klub Vp.⁷⁰ Zdlouhavý proces transformace strany vedl na podzim 1992 38 předních členů Vp, včetně 4 členů Riksdagu, ke zveřejnění *Manifestu 38*, požadujícím otevřenou debatu o budoucnosti strany před kongresem v roce 1993. Manifest zahrnoval požadavek na systematickou modernizaci strany v levicově socialistickém směru, ale ve vedení strany se nesetkal s kladným přijetím. Samotná publikace manifestu byla úspěšná rozhodnutím Anniky Åhnberg (signatářkou manifestu a předpokládanou nástupkyní Wenera v čele Vp), jež v srpnu 1992 opustila stranu.⁷¹

V ovzduší sporu mezi modernisty a tradicionalisty se 5.–9. ledna 1993 uskutečnil 30. kongres Vp. Nebezpečí stranického rozkolu se delegáti kongresu pokusili vyřešit obměnou vedení. Předsedkyní Vp se stala dosavadní místopředsedkyně strany Gudrun Schyman, dříve považovaná za kandidátku tradicionalistického křídla, jež před svým zvolením signalizovala ochotu vyjít vstříc požadavkům modernistů (např. podporou vize sociálně tržní ekonomiky a ochotou spolupracovat s SAP).⁷² I přes její zvolení zůstala pozice tradicionalistického křídla silná, což se odrazilo při volbě Stranického výboru, v níž Lars Bäckström jako jeden z mála modernistů zvolených do výboru obdržel neočekávaně málo hlasů.⁷³

Nejasné směřování strany se odrazilo i na jejím vnímání ve veřejnosti. Ve volbách 1991 získala Vp 4,5 % hlasů (16 mandátů) a dosáhla nejhoršího výsledku od zavedení unikameralismu. Další pokles následoval po 30. kongresu a v průběhu celého prvního pololetí 1993 se preference Vp pohybovaly pod 4% hranicí. Úspěch strany v zářijových volbách do Riksdagu 1994, v nichž strana získala 6,2 % hlasů (22 mandátů), byl z velké části výsledkem postoje, jež strana zaujala v otázce vstupu Švédska do EU. Vp byla spolu se zelenými jedinými parlamentními stranami, které se postavily proti žádosti o přistoupení Švédska do EU. Vp byla rovněž jedinou parlamentní stranou, která v roce 1994 odmítla v kampani vedoucí k referendu vstup Švédska do EU.⁷⁴ Mimo využití evropské otázky, přispěla k růstu podpory Vp i další strategie, která podle tajemníka Vp Larse Ohlyho vycházela ze snahy

⁷⁰ Arter, 2002, c. d., s. 10; Christensen, c. d., s. 59.

⁷¹ Srov. Arter, 2002, c. d., s. 10.

⁷² Zbývající kandidáti na předsednický post Eva Zetterberg, Lars Bäckström a Lennart Wärmby stáhli svou kandidaturu ještě před volbou. Viz Arter, 2002, c. d., s. 11.

⁷³ Arter, 2002, c. d., s. 11.

⁷⁴ Arter, 2002, c. d., s. 11. V referendu o vstupu do EU v roce 1994 hlasovalo 88 % voličů Vp proti vstupu. Viz Aylott, N. (2005): *Lessons learned, lessons forgotten: the Swedish referendum on EMU of September 2003*. Government and Opposition 40 (4), s. 549.

„přebíjení“ sociálních demokratů jejich vlastními idejemi, spolu s obranou role odborů a sociálního státu, kroku mířícího přímo do středu nejdůležitějších voličských segmentů SAP, mezi něž patří odboráři a ženy pracující ve veřejném sektoru.⁷⁵

Po volbách 1994 začala Vp znovu spolupracovat v parlamentu s menšinovou vládou SAP, ale poté co SAP uzavřela před velikonočními 1995 formální dohodu se Stranou středu,⁷⁶ došlo k otevřenému sporu mezi Schyman a premiérem Carlssonem.⁷⁷ Vp následně odmítla v Riksdagu podpořit několik návrhů SAP a dokázala výrazně těžit z nespokojenosti voličů s vládou SAP; preference Vp v červnu 1995 se vyšplhaly až na 15,5 %. V zářijových volbách do EP strana získala 12,9 % hlasů a 3 z 22 švédských mandátů v EP, ale i přes tento úspěch nepřijal premiér Carlsson nabídku Schyman na obnovení parlamentní spolupráce.⁷⁸

V atmosféře narůstajícího úspěchu se 15.–19. května 1996 uskutečnil 31. kongres Vp. Výsledek kongresu potvrdil sílu tradicionalistického křídla. Po jeho skončení sice Schyman uhájila předsednický post, delegáti kongresu však zamítli její návrh na vytvoření široké rudozelené koalice a nadále požadovali zachování úzké spolupráce s odborovým hnutím.⁷⁹ V průběhu celého roku 1997 se preference Vp pohybovaly okolo 10 %, nicméně premiér Persson odmítl na podzim 1997, stejně jako jeho předchůdce Carlsson, nabídku Schyman na obnovení spolupráce SAP a Vp v Riksdagu.⁸⁰

Volby do Riksdagu 1998 skončily historickým úspěchem Vp. Strana získala 12,0 % hlasů (43 mandátů), přestože ještě v květnu její podpora podle průzkumů dosahovala 8,5 %, a posunula se do pozice třetí nejsilnější strany. Úspěchu Vp napomohla skutečnost, že zatímco ve volbách 1994 těžila SAP z nespokojenosti voličů s vládou nesocialistických stran, v roce 1998 využila naopak Vp nespokojenosti voličů ze čtyřleté vlády SAP. Podpora sociálních demokratů poklesla na hodnotu, jíž SAP naposledy dosáhla v roce 1921 a podle Artera voliči svým rozhodnutím demonstrovali silný smysl *sociálního konzervatismu*.⁸¹ Po volbách došlo k uzavření legislativní koalice SAP-Vp-MpG týkající se pěti oblastí: ekonomiky, rovnosti,

⁷⁵ Srov. Wilks, c. d., s. 1848, 1851.

⁷⁶ Srov. Pierre, J.; Widfeldt, A. (1996): *Sweden*. European Journal of Political Research 30 (3-4), s. 465.

⁷⁷ Podle Möllera byla v letech 1995–1998 institucionalizovaná spolupráce C s menšinovou vládou SAP tak rozsáhlá, že se ve skutečnosti jednalo o neformální koaliční vládu. Viz Möller, T. (1999): *The Swedish Election 1998: A Protest Vote and the Birth of a New Political Landscape*. Scandinavian Political Studies 22 (3), s. 264.

⁷⁸ Arter, 2002, c. d., s. 11-12. Důvodem sociálních demokratů k přerušení spolupráce s Vp byla dle názoru politiků SAP nespolehlivost Vp a její nepřipravenost k převzetí zodpovědnosti. Viz Möller, c. d., s. 265.

⁷⁹ Arter, 2002, c. d., s. 18.

⁸⁰ Pierre, J.; Widfeldt, A. (1998): *Sweden*. European Journal of Political Research 34 (3-4), s. 529-530.

⁸¹ Srov. Arter, D. (1999b): *The Swedish general election of 20th September 1998: a victory for values over policies?* Electoral Studies 18 (2), s. 296-299; Möller, c. d., s. 262-263. Téměř třetina hlasů Vp pocházela od voličů SAP a Vp se tak podařilo proniknout do segmentů, tradičně považovaných za jádro voličských skupin SAP. Viz Möller, c. d., s. 266.

zaměstnanosti, spravedlnosti a životního prostředí.⁸² Pozici třetí strany si Vp držela během celého následujícího roku a preference strany potvrdily volby do EP 1998, v nichž Vp získala 15,8 % hlasů a uhájila 3 křesla v EP.

Výrazný krok ve snaze o prolomení opozičního postavení učinil Stranický výbor Vp v dubnu 2000, když oslovil SAP s nabídkou vytvořit společný volební program pro volby do Riksdagu 2002 a vyjádřil ochotu podílet se po volbách na vzniku společné koaliční vlády. Nabídka se u SAP setkala s chladným přijetím a negativní postoj k návrhu zaujali rovněž delegáti 33. kongresu Vp 31. května – 3. června 2000. Delegáti odmítli ideu společného volebního programu, ale na druhé straně odsouhlasili možnost účasti Vp v koaliční vládě s SAP při splnění čtyř podmínek ze strany sociálních demokratů: žádné privatizace státních podniků; žádné redukce práv odborů; snížení délky pracovního týdne; zrušení rozpočtových pravidel zastropujících rozpočtové výdaje. Průběh kongresu potvrdil nejisté postavení Schyman. Delegáti kongresu na jedné straně souhlasili s návrhem Schyman na účast v koaliční vládě, který jako nový cíl strany stanovila Schyman již před kongresem, když v novinovém článku volala po potřebě zisku podílu na exekutivní moci; strana se měla z pozice podpůrné strany (*stödparti*) SAP přesunout do role vládní strany (*regeringsparti*).⁸³ Na druhé straně delegáti odmítli přijetí nového programu před rokem 2004, přestože Schyman i místopředseda strany Johan Lönnroth (jeden z vůdčích modernistů ve straně) požadovali jeho přijetí již pro volby 2002.⁸⁴

Přetrvávající ideové rozpolcení strany vyjadřovala i skutečnost, že přestože byl z hlediska oficiální programatiky Vp komunismus odmítnut již na kongresu v roce 1990, mnoho členů strany, včetně poslanců Riksdagu, se dále označovalo za komunisty. Tradicionalisté v roce 2000 tvrdě odmítli vyjádření Schyman, která označila komunismus za „břemeno strany“. Schyman setrvala na svém postoji i po útocích tohoto křídla, když na 33. kongresu zopakovala, že „komunismus jako hnutí a společenský systém patří do historie“. Z obav před rozštěpením strany se však vystříhala přímé kritiky této skupiny.⁸⁵

Charismatická Schyman, jejíž popularita vysoce převyšovala podporu strany, se i přes situaci silné vnitřní opozice snažila zbavit stranu marxistické „přítěže“ a v tomto ohledu se jí podle Widfeldta podařilo dovést stranu do pozice dříve nevídané politické legitimacy a vlivu.⁸⁶

⁸² Srov. Arter, 2002, c. d., s. 12.

⁸³ Srov. Arter, 2002, c. d., s. 16.

⁸⁴ Arter, 2002, c. d., s. 12-13.

⁸⁵ Srov. Arter, 2002, c. d., s. 16-18.

⁸⁶ Widfeldt, A. (2004): Sweden. *European Journal of Political Research* 43 (7-8), s. 1149.

To lze demonstrovat událostmi spojenými s přijetím státního rozpočtu v roce 2001. Spory mezi SAP a jejími parlamentními spojenci byly z velké části vyřešeny až díky společnému novinovému článku, který Schyman a premiér Persson uveřejnili 1. dubna 2001 v deníku *Dagens Nyheter*, v němž zavázali své strany k navýšení stropů sociálního zabezpečení. Společné vystoupení obou lídrů legitimizovalo pozici Schyman do té míry, že pro Perssona bylo nadále obtížné odmítat nabídky Vp ke spolupráci.⁸⁷

Volby v roce 2002 přinesly pokles podpory Vp. Strana získala 8,4 % hlasů (30 mandátů) a její ztráta téměř identicky kopírovala vzestup SAP. Úbytek voličů Vp je ale podle Widfeldta nutné hodnotit v historickém kontextu. Zatímco v minulosti byla Vp odkázána na taktické hlasy voličů SAP (tzv. „soudružské hlasy“), zajišťující straně překročení 4% klauzule, zisk více než 8 % hlasů v roce 2002 jasně ukázal, že se straně podařilo průnik mezi nové voličské segmenty.⁸⁸ Průběh vyjednávání o nové vládě nabídl potenciálně novou vládní alternativu. Poté, co SAP odmítla požadavek MpG na zisk kabinetních křesel, začali zelení vyjednávat s Kd, Fp a C o vytvoření společné menšinové vlády podporované v Riksdagu konzervativci. Strana středu nicméně z neznámých důvodů jednání opustila a po krachu tohoto modelu souhlasila MpG a následně i Vp s vyslovením důvěry menšinové vládě SAP. Přestože MpG ani Vp nezískaly kabinetní posty, podařilo se každé z nich získat 12 pozorovacích postů na různých ministerstvech. Odmítnutí koalice s Vp a MpG odůvodnil Persson v červenci 2002 (ještě před volbami) odkazem, že zahraniční politika obou stran a jejich vztah k evropské politice je činí nespolehlivými partnery.⁸⁹

Pět měsíců po volbách do Riksdagu 2002 došlo uvnitř Vp k výraznému posílení tradicionalistického křídla. I přes výrazný nárůst legitimacy strany doprovázený nárůstem voličské podpory a členské základny,⁹⁰ kterého Vp dosáhla pod vedením Schyman, byla předsedkyně strany po silném vnitřním tlaku donucena v lednu 2003 k rezignaci, poté, co média zveřejnila nesrovnalosti v jejím daňovém přiznání a její rezignace zesílila obavy, že povede k nárůstu vlivu ortodoxního křídla uvnitř strany.⁹¹

⁸⁷ Srov. Arter, 2002, c. d., s. 13; Widfeldt, A. (2002): *Sweden*. European Journal of Political Research 41 (7-8), s. 1091.

⁸⁸ Widfeldt, A. (2003): *Sweden*. European Journal of Political Research 42 (7-8), s. 1095.

⁸⁹ Srov. Aylott, N. (2002): *Europe and the Swedish Parliamentary Elections of September 2002*. RIIA/OERN Election Briefing Paper No. 6, s. 3-5; Widfeldt, A. (2007): *The Swedish parliamentary election of 2006*. Electoral Studies 26 (4), s. 820.

⁹⁰ Zatímco v roce 1993, kdy se Schyman stala předsedkyní strany, měla Vp 10 649 členů, v roce 2002 dosáhl jejich počet 14 163. Viz Příloha 1.

⁹¹ Srov. Widfeldt, 2004, c. d., s. 1148-1149.

Vítězství tradicionalistů: posílení radikalismu a posun k neokomunismu?

K volbě nového předsedy došlo na 35. kongresu Vp 19.–22. února 2004. Kongres se odehrával jako souboj mezi zástupci socialisticko-tradicionalistického a pragmaticko-modernistického křídla. Sílu tradicionalistů potvrdila volba předsedy. Jednoznačným vítězem se stal reprezentant tradicionalistického křídla, poslanec a dlouholetý člen Stranického výboru Lars Ohly,⁹² kterého podpořilo 195 delegátů, jeho soupeřka poslankyně Alice Åström, podporovaná modernistickým křídlem, obdržela 30 hlasů. Vítězství tradicionalistů zvýraznil neúspěch modernistů při volbě Stranického výboru, v níž uspěli pouze dva zástupci tohoto proudu, nejznámější modernisté poslankyně Karin Svensson Smith, bývalý místopředseda strany Johan Lönnroth, Staffan Norberg, Carina Åström, ani modernisty podporovaná Alice Åström, neuspěli.⁹³

Volba Ohlyho, jenž se otevřeně označil za komunistu, přesto, že nový předseda zdůraznil, že reprezentuje odlišnou formu komunismu, než existovala v SSSR, a je otevřen spolupráci s vládou SAP i MpG, nevedla k uklidnění situace a vyvolala spekulace a odchodu modernistů ze strany.⁹⁴ Již před kongresem přitom zástupci tohoto křídla přišli s provoláním, podpořeným více než 300 členy strany (tzv. peticí proti neokomunismu a sektářství), které varovalo před tím, aby strana znovu upadla do „tezovitého komunismu“ a „dogmatismu“.⁹⁵ Zástupci modernistů, usilující o opuštění „revoluční“ tradice strany a její nahrazení „zeleným feministickým reformním socialismem“⁹⁶, reagovali na Ohlyho vítězství založením sdružení Cesta volby levice (*Vägval Vänster*, VVV), koncipovaným jako fórum pro diskusi a rozšiřování ideologické levicové debaty. VVV nemělo být primárně zaměřeno opozičně vůči Vp a jeho cílem bylo zapojit do této debaty širší okruh levicově zaměřených aktérů.

13. června 2004 se ve Švédsku uskutečnily třetí volby do EP. Vp obdržela 12,8 % hlasů a pokles získaných mandátů na 2 nebyl způsoben ztrátou 3 % voličů, ale redukcí počtu

⁹² Ohly je členem Stranického výboru od roku 1987, poslancem Riksdagu od roku 1998 a v letech 1994–2000 zastával post tajemníka strany.

⁹³ Svenska Dagbladet 22. 2. 2004.

⁹⁴ V prosinci 2005 oznámila Schyman, že opouští stranu a hodlá zasedat v Riksdagu jako nezávislá. Současně se objevily zprávy, že zamýšlí založit feministickou stranu. Viz Widfeldt, A. (2005): *Sweden*. European Journal of Political Research 44 (7-8), s. 1199.

⁹⁵ Mezi signatáři bylo nejméně dvanáct členů Riksdagu, devět členů Stranického výboru a jeden člen Výkonného výboru. Viz Svenska Dagbladet 5. 1. 2006.

⁹⁶ Programové návrhy Johana Lönnrotha předložené delegátům kongresu hájily spolupráci s vládou SAP a požadovaly svobodnější pohled na socialismus. Viz Svenska Dagbladet 20. 2. 2004.

mandátů Švédska v EP. Za úspěchem strany, ve srovnání s volbami do Riksdagu 2002, stál především mobilizační potenciál strany jako tvrdě euroskeptického subjektu.⁹⁷

Velkou ránu pro prestiž Vp v očích veřejnosti, dosaženou pod vedením Schyman, představovala v říjnu 2004 odvysílaná reportáž švédské televize *Vyšetřovací mise (Uppdrag Granskning)*, v níž bylo citováno vyjádření Larse Ohlyho v britském tisku z roku 1999, kde se otevřeně označil za leninistu. Reportáž současně odhalila, že Ohly byl v roce 2000 jedním ze členů Stranického výboru, na jehož jednání došlo k odmítnutí omluvy švédským občanům, kteří v 30. letech skončili v pracovních táborech v SSSR a na internetových stránkách strany objevila dokument chválící Castrův nedemokratický režim na Kubě.⁹⁸

Reportáž vzbudila ve straně výrazné rozhořčení. Alice Åström navrhla svolání mimořádného kongresu, Ohlyho vyjádření odmítla také většina poslaneckého klubu a několik z jeho členů vedlo k myšlence odchodu ze strany.⁹⁹ Na kritiku reagoval Ohly svoláním konference, jíž se v prosinci zúčastnili členové Vp z celého Švédska. Konference měla rozhodnout o dalším postupu, ale zatímco mnozí ze členů byli šokováni označením Ohlyho jako leninisty, další obhajovali svobodné právo každého člena nazývat se komunistou a sám Ohly v rozhovoru se zástupci Švédské tiskové agentury odmítl názor, že by měl ustát s označováním své osoby za komunistu jako řešení stranické krize.¹⁰⁰

Na počátku roku 2005 navrhl jeden z vůdčích modernistů Staffan Norberg, rychlou přeměnu VVV v politickou stranu, protože podle jeho názoru existoval dostatečný prostor pro nekomunistickou alternativu před volbami 2006 s programem založeným na rovnosti, životním prostředí a konstruktivní kritice EU. Většina VVV ovšem byla k tomuto kroku skeptická, vzhledem k finančním a organizačním nákladům, nutným pro vybudování a etablování nového stranického subjektu.¹⁰¹

Na aktivitu VVV a Ohlyho kritiku okamžitě zareagovali tradicionalisté. Členka Stranického výboru a poslankyně Camilla Sköld Jansson prohlásila, že by měla být na pořadu dne otázka vyloučení členů, kteří se i přes své členství v Vp účastní diskuzí o vzniku nové

⁹⁷ Pozici Vp ve vztahu k EU je nutné vysvětlovat primárně domácími faktory, veřejným míněním a stranickou soutěží. Vp dokáže úspěšně těžit z rezervoáru, který nabízí výrazně euroskeptické názory švédské veřejnosti a pouze parlamentní podpora vládě SAP umožňuje Vp zaujímat svobodnější stanoviska, než v případě, že byla nucena převzít vládní zodpovědnost. Viz Johansson, K. M.; Raunio, T. (2001): *Partisan responses to Europe: Comparing Finnish and Swedish political parties*. European Journal of Political Research 39 (2), s. 242.

⁹⁸ Srov. Maškarinec, P. (2008a): *Analýza ideově-programového profilu švédské Levicové strany z hlediska politického extremismu a radikalismu*. Středoevropské politické studie 10 (1), s. 62-63.

⁹⁹ Srov. Maškarinec, 2008b, c. d., s. 66.

¹⁰⁰ Svenska Dagbladet 4. 12. 2004.

¹⁰¹ Svenska Dagbladet 22. 1. 2005, 23. 1. 2005.

strany. Její výrok směřoval především na vůdčí trojici VVV tvořenou Johanem Lönnrothem, Staffanem Norbergem a Karin Svensson Smith.¹⁰²

Pokračující spory mezi zástupci obou křídel potvrdily následující měsíce. 2. června 2005 opustila po 30 letech stranu členka Riksdagu Karin Svensson Smith, která zamířila do MpG a v atmosféře vnitřních sporů a odchodů ze stranických funkcí i strany samotné probíhal i zbytek roku 2005.¹⁰³ Ohly se následně pokusil o přehodnocení svých postojů ke komunismu, když v říjnu 2005 přestal s označováním vlastní osoby za komunistu.¹⁰⁴ Jeho snaha, stejně jako připuštění potenciální koalice Vp a SAP, ovšem měla pouze malý vliv na odpadlíky a kritiky, kteří zůstali ve straně. Zaujetí nové pozice v otázce komunismu tak lze interpretovat pouze jako Ohlyho snahu posunout Vp do pozice přijatelnějšího koaličního partnera SAP.

V atmosféře neustávajících sporů mezi modernisty a tradicionalisty se 5.–8. ledna 2006 uskutečnil 36. kongres Vp. Plán postavit se proti Ohlymu oznámil Johan Lönnroth, i přesto, že připustil, že jeho šance na vítězství jsou pouze mikroskopické. Zostření sporů mezi zástupci stranických křídel potvrdil úvodní kongresový projev, v němž Ohly tvrdě zaútočil na stranické kritiky, kteří podle jeho názoru chtějí poškodit stranu. Ve svém projevu se Ohly nevěnoval pouze kritice svých oponentů a za cíl strany označil vstup do koaliční vlády, nebo přinejmenším účast při sestavování vládního prohlášení menšinové vlády SAP.¹⁰⁵

Jednoznačná převaha tradicionalistů na kongresu vedla k tomu, že se ještě před hlasováním vzdal Lönnroth své kandidatury a v následující tajné volbě získal Ohly hlasy 199 delegátů, proti se vyslovilo 25 delegátů. Porážku modernistů demonstrovalo i nové složení Stranického výboru, kde tradicionalisté získali všech 22 postů, přední modernista Norberg obdržel při volbě členů výboru pouze třetinu hlasů potřebných ke zvolení. Výrazné oslabení modernistů posílilo i to, že Lönnroth nebyl delegátem kongresu a neuspěl při volbě do programové komise. Poslední oporou modernistů tak zůstal poslanecký klub, kde však polovina členů oznámila, že nehodlá obhajovat svá poslanecká křesla.¹⁰⁶

Na rozdíl od úvodní řeči se Ohly v závěrečném projevu pokusil o smířlivější tón a vyzval ke sjednocení v předvolební kampani. Podle kritiků ale přišel mírnější tón příliš pozdě. Jeden z nejtvrdších kritiků Staffan Norberg prohlásil: „opozice je rozdracena a

¹⁰² Svenska Dagbladet 31. 1. 2005.

¹⁰³ Srov. Maškarinec, 2008b, c. d., s. 66-67.

¹⁰⁴ Srov. Maškarinec, 2008a, c. d., s. 62-63. Např. při debatě na půdě parlamentu Ohly připustil, že „sovětský komunismus je mrtev a nikdo nechce oživit jeho mrtvolu.“ Viz Svenska Dagbladet 20. 10. 2004.

¹⁰⁵ Srov. Maškarinec, 2008b, c. d., s. 68.

¹⁰⁶ Aftonbladet 7. 1. 2006; Svenska Dagbladet 8. 1. 2006.

stigmatizována.¹⁰⁷ První místopředsdkyní Vp byla zvolena Alice Åström, která v roce 2004 kandidovala jako zástupce modernistů, i když, jak sama zdůraznila, nikdy k této skupině nepatřila a dodala, že její volba ukazuje, že debata ve straně je možná, ale měla by být vedena pouze uvnitř strany a ne na fórech typu VVV. Druhou místopředsdkyní strany se stala poslankyně Camilla Sköld Jansson patřící k tvrdému křídlu, která již dříve vyzvala k vyloučení kritiků ze strany, a po svém zvolení znovu volala po zaujetí tvrdší linie proti vnitrostranické opozici. Tajemnicí strany se stala Anki Ahlsten, zastávající, podobně jako Jansson, nekompromisní přístup vůči stranickým kritikům.¹⁰⁸

V září 2006 se uskutečnily volby do Riksdagu, jejichž výsledek přinesl „volební zemětřesení“.¹⁰⁹ Vládní SAP získala 35,0 % hlasů (horších výsledků dosahovala pouze před rokem 1920). Naproti tomu konzervativci obdrželi 26,2 % hlasů (vyššího zisku dosáhli naposledy v roce 1928). Výsledek bloku nesocialistických stran současně poprvé od roku 1979 zabezpečil vládní koalici většinu v parlamentu. Vp obdržela 5,8 % hlasů (22 mandátů) a podpora strany se vrátila na úroveň, na níž se nacházela v době, než v jejím vedení stanula Schyman. Setrvalý pokles podpory, potvrzovaný i v průzkumech preferencí, ukázal, že cesta radikalizace profilu započatá v roce 2002 a spojená s výměnou na předsednickém postu nepředstavuje cestu k rozšíření mobilizačního potenciálu strany. Pokračující ústup modernistů potvrdil fakt, že z 22 zvolených poslanců Vp bylo pouze 8 členy Riksdagu i v minulém období. V reakci na výsledek voleb opustil stranu bývalý poslanec Tasso Stafilidis, zasedající v Riksdagu po tři volební období, když zdůraznil, že se strana stala „sektou“ kontrolovanou těmi, co se nazývají komunisté.¹¹⁰

Nebezpečí ztráty relevance a potenciální izolace Vp v rámci levicového bloku švédského stranického systému, v případě pokračující radikalizace politických postojů strany dokládá i vyjádření jednoho z mluvčích MpG Petera Erikssona. Ten v rozhovoru pro švédský list *Svenska Dagbladet* odmítl potenciální možnost vládní koalice SAP-MpG-Vp po volbách v roce 2010 s odkazem na Ohlyho označování se jako komunisty, a názory Vp, jež jsou podle Erikssona „nemoderní a zahleděné do minulosti“. V reakci na Erikssonovo vyjádření Ohly

¹⁰⁷ Svenska Dagbladet 8. 1. 2006.

¹⁰⁸ Svenska Dagbladet 27. 1. 2006.

¹⁰⁹ Aylott, N.; Bolin, N. (2007): *Towards a two-party system? The Swedish parliamentary election of September 2006*. West European Politics 30 (3), s. 621.

¹¹⁰ Svenska Dagbladet 21. 1. 2006.

prohlásil, že i nadále považuje vytvoření koalice s MpG a SAP za možné, ale znovu odmítl předložení společného volebního programu pro volby 2010.¹¹¹

Období po volbách 2006 bylo charakteristické poměrně vyrovnanou úrovní preferencí Vp pohybující se přibližně mezi 5–6 %¹¹² a v tomto ovzduší se 6.–8. června 2008 uskutečnil 37. kongres Vp. V kontrastu s obdobím před kongresem v roce 2006, které bylo typické snahou modernistů uhájít alespoň část mocenských pozic, bylo mezikongresové období poznamenáno dalšími odchody a volbami do Riksdagu, po nichž došlo k výrazné obměně poslaneckého klubu. Ten přitom před volbami zůstával posledním místem, kde modernisté drželi výraznější pozice. Vítězství tradicionalistů se odrazilo i na Ohlyho zahajovacím projevu. Zatímco na kongresu v roce 2006 věnoval Ohly výraznou část úvodního projevu kritice vnitrostranické opozice, projev z roku 2008 neobsahoval žádnou zmínku k tomuto tématu!¹¹³ Jediným Ohlyho soupeřem v souboji o předsednický post se stal jeden z nejsilnějších kritiků dosavadního vedení a směřování strany Staffan Norberg, jehož kandidatura byla považována za snahu o provokaci stranického vedení a narušení téměř naprosté jednoty strany.

Volba předsedy nepřinesla překvapení. Ohly obdržel hlasy 203 delegátů kongresu, zatímco Norberg pouhých 14 z celkových 223 hlasů. Úspěch tradicionalistů zdůraznila volba Stranického výboru, který se znovu ocitl pod jejich kontrolou.¹¹⁴ Propad modernistů podtrhl i neúspěch Johana Lönnrotha, který již po druhé zasebou neuspěl při kandidatuře do programové komise strany.¹¹⁵ Nárůst sebedůvěry nejtvrďšího křídla tradicionalistů se na kongresu projevil i v hlasech volajících po obnovení vztahů s Kubou. Dlouholetý člen Stranického výboru Vilmer Andersen, který již v roce 2000 po návštěvě Kuby odmítl označení Kuby za diktaturu, prohlásil: „Kubánci jsou tak svobodní, jako jsme my ve Švédsku.“ Návrh na užší spolupráci s Kubou současně rozdělil Stranický výbor, v němž 7 členů, včetně Andersena, odmítlo většinový názor strany podporovaný i Ohlym, že Kuba nesplňuje minimální požadavky kladené na demokracii.¹¹⁶

¹¹¹ Svenska Dagbladet 9. 10. 2007.

¹¹² Synovate Sweden (<http://www.temo.se/>).

¹¹³ Viz Ohly, L. (2008): *Lars Ohly, öppningstal. Vänsterpartiets kongress 6 juni 2008 Norrköping*.

¹¹⁴ Svenska Dagbladet 7. 6. 2008.

¹¹⁵ Lönnroth byl před kongresem 2006 dlouholetým členem programové komise strany, místopředsedou strany v letech 1993–2003, členem Riksdagu v letech 1991–2003 a ekonomickým mluvčím strany v letech 1992–2003.

¹¹⁶ Svenska Dagbladet 5. 6. 2008; Expressen 7. 6. 2008. Na počátku roku 2008 strana vydala prohlášení, ve kterém označila Castrův odchod jako šanci pro demokratizaci Kuby, nicméně dále Ohly uvedl, že „mnoho chudých, převážně v Latinské Americe pohlíží na Kubu jako příklad. Ale není to proto, že chudí chtějí diktaturu, oni chtějí sociální spravedlnost [...], ale myslím, že je důležité vidět demokracii jako nadřazenou.“ Viz Vänsterpartiet (2008a): *Chans till demokrati på Kuba*.

Z hlediska budoucího postavení Vp v rámci stranického systému nabývá na důležitosti rovněž postavení strany v rámci bloku socialistických stran. Sbližování SAP, MpG a Vp jako odpovědi na aktivitu stran nesocialistického bloku, které před volbami 2006 představily mimo vlastních volebních programů rovněž společný volební program pod hlavičkou Aliance pro Švédsko (*Allians för Sverige*), ukazuje např. účast zástupců těchto stran na jednání jejich Stranických výborů v březnu a červnu 2008. V otázce spolupráce s SAP a MpG nicméně Ohly dlouhodobě zastává odmítavé stanovisko k možnosti vytvoření společného volebního programu. Rozhovory o potenciální vládní koalici navíc provázejí setrvalé spory a snaha, především zástupců MpG vytvořit po volbách 2010 koalici pouze s SAP. Důrazné setrvání na odmítavém stanovisku v otázce společného volebního programu Ohly opakovaně zdůvodnil obavou, že by tento krok mohl otevřít cestu k dvoustranickému systému.¹¹⁷

Rozpory mezi stranami socialistického bloku vedly k tomu, že byla Vp v říjnu 2008 vyloučena z jednání o potenciální koaliční vládě a zpětné přizvání Vp k rozhovorům podmiňovaly SAP a MpG souhlasem Vp s pravidly hospodářské politiky.¹¹⁸ Návrat Vp k jednacímu stolu se uskutečnil v závěru roku a 7. prosince oznámily SAP, MpG a Vp uzavření dohody o vytvoření koaliční vlády po volbách 2010. I přes uzavření dohody a slibu, že před volbami představí společný návrh ekonomického programu vlády, setrvaly strany na stanovisku, že každá z nich vstoupí do voleb samostatně s vlastním volebním programem.¹¹⁹

Tabulka 4: Výsledky Vp ve volbách 1991–2006

Riksdag					
Rok	1991	1994	1998	2002	2006
% hlasů	4,5	6,2	12,0	8,4	5,8
Mandáty	16	22	43	30	22
% mandátů	4,6	6,3	12,3	8,6	6,3
Regionální volby					
Rok	1991	1994	1998	2002	2006
% hlasů	4,8	6,0	10,8	8,4	6,1
Obecní volby					
Rok	1991	1994	1998	2002	2006
% hlasů	4,8	6,0	10,2	8,2	6,0
Volby do EP					
Rok	-	1995	1999	2004	-
% hlasů	-	12,9	15,8	12,8	-
Mandáty	-	3	3	2	-

Zdroj: SCB (<http://www.scb.se/>).

¹¹⁷ Svenska Dagbladet 28. 8. 2008.

¹¹⁸ Srov. Maškarinec, 2008b, c. d., s. 71-72.

¹¹⁹ Svenska Dagbladet 8. 12. 2008.

Ideově-programová identita Vp

První krok před započítím analýzy programatiky představuje stanovení dimenzí, s jejichž pomocí bude analýza probíhat. Předkládaná práce vychází při rozhodnutí, zda lze identitu Vp označit jako krajně levicovou, z kritérií vymezených Marchem a Muddem, sledovaných s pomocí vybraných ideologických dimenzí stranických systémů definovaných Arendem Lijphartem.¹²⁰ Budou využity dimenze socioekonomická, podpory režimu a zahraničně politická. Při snaze určit přesnější pozici Vp v rámci krajní levice by nicméně tyto dimenze nemusely být dostačující. Zde nás zajímá především otázka přihlášení se strany k určitému ideovému směru. Právě v tomto ohledu se jeví jako vhodné zahrnutí dimenze sebeoznačení a teoretických základů vymezené pro zkoumání programatiky politických stran (spolu s dalšími dimenzemi) Wolfgangem Rudziem,¹²¹ doplněnou Lijphartovou postmaterialistickou dimenzí.¹²²

Z hlediska zdrojů vychází analýza primárně z oficiálních dokumentů Vp. Jako nejdůležitější zdroj bude využit aktuální základní program *Stranický program (Partiprogram)* přijatý na 35. kongresu v roce 2004 a revidovaný na 37. kongresu v roce 2008, doplněný předcházejícím základním programem *Pro spravedlivý svět (För en solidarisk värld)* přijatým na 30. kongresu v roce 1993 a revidovaným na 31. a 33. kongresu v letech 1996 a 2000.¹²³ Opominuto nezůstane ani několik akčních a volebních programů shodujících se obsahově s námi sledovanými dimenzemi, doplněných vyjádřeními strany k aktuálním tématům.

Sebeoznačení a teoretické základy

Z hlediska dimenze sebeoznačení a teoretických základů se Vp ve svých oficiálních prezentacích již od roku 1990 hlásí k socialismu; návrhy základních principů VPK připravené Výkonným výborem pro 29. kongres strany v roce 1990 zahrnovaly syntézu socialismu a ekologie v duchu ideologie nové levice kombinující závazek k sociální a ekonomické rovnosti

¹²⁰ Viz Lijphart, A. (1990): *Dimensions of Ideology in European Party Systems*. In: Mair, P. (ed.): *The West European Party System*. Oxford: Oxford University Press, s. 254-265.

¹²¹ Viz Rudzio, W. (2006): *Das politische System der Bundesrepublik Deutschland*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, Příloha Die Programmatik der Parteien im Vergleich.

¹²² Většina námi sledovaných Lijphartových dimenzí má alternativu rovněž v Rudziově katalogu.

¹²³ V případě programu *För en solidarisk värld* vychází citace z verze programu z roku 2000, u programu *Partiprogram* z verze programu z roku 2004. Citace z revidované verze z roku 2008 jsou použity pouze v případech, kdy revidovaný program přináší změny, nebo nové prvky, oproti verzi z roku 2004.

se zájmem o trvale udržitelný rozvoj. Podle názoru Vp nedokázali ani východoevropští komunisté, ani západoevropští sociální demokraté objevit cestu k demokratickému socialismu a podstatné ovlivnění švédského vývoje vyžaduje spolupráci transformovaného a radikalizovaného dělnického hnutí se zástupci ekologického a feministického hnutí.¹²⁴ Sebeoznačení strany jako socialistické je od této doby nepřetržitě přítomno v oficiálních dokumentech strany.

K jistému posunu došlo na 31. kongresu Vp v roce 1996, kde byl jako druhý ideový zdroj strany přijat feminismus a od tohoto kongresu se Vp definuje jako „socialistická a feministická strana“. V roce 1998 doplňuje tuto dvojici poprvé explicitní odkaz na třetí ideový zdroj strany totiž skutečnost, že je ideologie a politika strany „založena na ekologickém myšlení“¹²⁵ a na 33. kongresu v roce 2000 se toto vymezení stává poprvé součástí základního programu strany. Ve svém aktuálním programu se Vp vymezuje jako „socialistická a feministická strana ekologického založení“, jež je „součástí dělnického a ženského hnutí jak mezinárodně, tak i ve Švédsku.“¹²⁶

Záruku realizace svobody a demokracie představuje podle Vp socialismus jako „osvobození lidstva“ a socialistická transformace společnosti, jejímž cílem je „realizace ekonomického a politického demokratického systému“ a „nárůst demokracie ve všech sférách společnosti.“¹²⁷ Z pohledu strany nepředstavují nejradikálnější politiky ty, „které volají po dalekosáhlých opatřeních v jakémkoliv čase“, činnost strany musí být v první řadě zaměřena na politiky, které „změní existující struktury moci, učiní je více demokratickými, a tak položí základy socialistické transformace společnosti.“¹²⁸ Strana dále uvádí, že „odmítá buržoazní vize, ať už se jedná o liberální utopie volného trhu nebo konzervativní sny o velkém evropském státu“¹²⁹ a otevřeně se přihlašuje k tomu, že spolu s dalšími radikálními demokratickými silami „bojuje za uskutečnění principiální změny ve společnosti.“¹³⁰ Na druhé straně Vp jednoznačně zdůrazňuje, že jejím cílem „není utopický ráj, ale spíše vybudování společnosti založené na principech solidarity“.¹³¹

¹²⁴ Vänsterpartiet Kommunisterna (1990): *Socialism i vår tid*.

¹²⁵ Vänsterpartiet (1998): *Internationellt uttalande*, s. 2.

¹²⁶ Vänsterpartiet (2008b): *Partiprogram*, s. 3.

¹²⁷ Vänsterpartiet (2002b): *Vänstern, ägandet och makten – en strategi*, s. 4; Vänsterpartiet (2004): *Partiprogram*, s. 4, 14.

¹²⁸ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 16.

¹²⁹ Vänsterpartiet (1999): *Ett demokratiskt alternativ till EU*, s. 7.

¹³⁰ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 17.

¹³¹ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 1.

Ve vztahu k vlastní minulosti Vp zdůrazňuje, že již její první program z roku 1917 byl charakteristický požadavkem na „demokracii ve společnosti i ve straně“. Ve svém základním programu přijatém v roce 1993 Vp otevřeně uznala, že v letech 1919–1943 „následovala zahraniční politiku SSSR“, do té míry, že přistoupila na „analýzu okolního světa, s níž přišla a již razila KPSS“, což „zahrnovalo ospravedlňování a podporu politického systému útlaku a nedostatku demokracie“, ale na druhé straně se Vp přihlašuje k obrodnému procesu, který se v 60. letech odehrál „v bratrských stranách“ a v případě SKP údajně znamenal posílení „nezávislosti a demokratizace strany ve všech směrech.“ Rozhodující okamžik v historii strany představuje z jejího pohledu pád Berlínské zdi, po němž strana, dle vlastního názoru, provedla „naprosté vyrovnání se svými historickými chybami.“¹³²

Rovněž analýza sledující teoretická východiska potvrzuje, že z ideologického hlediska představoval rozhodující mezník ve vývoji strany kongres v roce 1990, na kterém VPK odmítla marxismus-leninismus jako praxi komunismu ve východním bloku.¹³³ Podle názoru Vp byly v SSSR a dalších státech východního bloku „socialistické ideály rozdraceny“, což ukazuje na důležitost demokracie a svobody pro uchování socialismu, protože ten „může přetrvat pouze, pokud je podporován aktivní většinou občanů“. Podle Vp nemá žádný stát právo na svou existenci, „pokud nemůže přetrvat bez pošlapání lidských práv. [...] Socialismus může přežít pouze v případě, že je [...] schopný přizpůsobení neustále se proměňujícím podmínkám.“¹³⁴

Zatímco tak strana odmítá teoretické základy marxismu-leninismu jako ideologie, která, ač „zrozena ze snů lidí bojujících za lepší svět, proměnila tyto sny do svých protikladů“, nadále považuje samotný marxismus, spolu s feministickými teoriemi, za cenný politický nástroj, v případě, že jsou tato teoretická východiska užívána v kritickém duchu, protože jak uvádí: „naše porozumění společnosti vyrůstá z interakce mezi analýzou a jednáním.“ Podle strany „není tvorba ideologie kapitalistickým spiknutím [...]. Ideje převládající ve společnosti jsou předurčeny soudobými mocenskými strukturami, ale nedochází k tomu mechanickým způsobem.“ Právě z tohoto důvodu strana zastává názor, že „socialistický a feministický boj je z velké části bojem o ideologii.“ Pro prosazení vlastních politik proto Vp považuje za nezbytné, aby levice vytvořila prostor, „kde my sami budeme

¹³² Vänsterpartiet (2000): *För en solidarisk värld*.

¹³³ Vänsterpartiet Kommunisterna, 1990, c. d.

¹³⁴ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 15.

moci identifikovat problémy a navrhnout odpovědi. Pravicový myšlenkový monopol musí být odmítnut“.¹³⁵

Strana zdůrazňuje, že její politika „není založena na dogmatech nebo závislosti na zahraničních politických stranách“, ale „vychází z analýzy existujících mocenských vztahů z třídní a genderové perspektivy.“ Právě v tomto ohledu Vp oceňuje myšlenkovou tradici vycházející z Marxe, jejíž další rozvíjení může být „funkčním nástrojem politické a ekonomické analýzy. [...] Marxismus nám může ve spojení s humanismem, [...] a feministickou teorií pomoci porozumět světu a společnosti, které chceme změnit.“¹³⁶ Nejdůležitější základy marxismu vidí Vp v jeho „zaměření na vlastnické vztahy a jejich rozhodujícím významu ve všech společenských formacích.“¹³⁷

Dimenze podpory režimu

Z hlediska dimenze podpory režimu zastává Vp zásadu, že demokracie je víc než volební právo a formální práva. Obrana a rozvoj politické demokracie a formálních občanských práv představuje podle Vp nejdůležitější úkol politické levice.¹³⁸ Pro rozvoj politické demokracie je z pohledu strany nezbytná „demokratická kontrola skrze politicky volené orgány“ jako základní nástroj „kontroly ekonomických sil.“¹³⁹ Vp se přihlašuje k demokratické praxi a zastupitelské demokracii jako nástroji k prosazení svých cílů a akceptaci parlamentarismu zakládá na roli, jíž parlament hraje jako ztělesnění „svrchovanosti lidu“. Na druhé straně Vp otevřeně prohlašuje, že její každodenní činnost na všech úrovních parlamentního systému představuje pouze „jednu z cest k radikální sociální změně.“ Vp zdůrazňuje, že parlament byl jako instituce „historicky formován uvnitř rámce národního státu a s jeho podporou.“ Z tohoto úhlu pohledu tedy „ochrana demokracie vyžaduje i dnes obranu práva na národní sebeurčení“, nicméně tato obrana nesmí „zahrnovat izolacionismus a nacionalismus. [...] Levice je internacionalistická a má na srdci potřeby a zájmy pracujícího lidu, bez ohledu na národní hranice nebo kulturní odlišnosti.“¹⁴⁰

Ve vztahu k politickému řádu nabízí Vp jako pozitivní ideál socialismus představující systémovou alternativu ke kapitalismu a „převládajícímu mezinárodnímu řádu ovládanému

¹³⁵ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 15-17.

¹³⁶ Vänsterpartiet, 2000, c. d.

¹³⁷ Vänsterpartiet, 2002b, c. d., s. 4.

¹³⁸ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 7.

¹³⁹ Vänsterpartiet, 2000, c. d.

¹⁴⁰ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 6, 16.

vojenskou a ekonomickou mocí.“¹⁴¹ Podle strany je „třídní útlak vyjádřen primárně v nerovnosti v rámci moci a vlivu ve společnosti“ a ani změny, jimiž prošly moderní společnosti v oblastech „expanze služeb a veřejného sektoru“, a které „změnily strukturu dělnické třídy, zvláště v genderové perspektivě“, nedokázaly dosud „odstranit konflikt mezi prací a kapitálem, konflikt spočívající na nesmiřitelných zájmech.“¹⁴²

Vůči kapitalismu zastává strana výrazně nekompromisní postoje. Ve svém programu Vp zdůrazňuje, že „moc v jakékoliv společnosti spočívá zásadně na těch, kdo vlastní a kontrolují výrobní prostředky“ a vzhledem k tomu, že „v kapitalistickém systému vlastní malá menšina obrovské množství kapitálu“ je „kapitalismus z definice nedemokratický“ a z tohoto důvodu „musí být moc kapitalismu zlomena, pokud má dojít ke skutečnému demokratickému pokroku“.¹⁴³ Podle strany „není kapitalistická společnost kompatibilní s ekonomickou demokracií“¹⁴⁴ a z tohoto důvodu „musí finanční oligarchie uvolnit cestu demokratickému řízení zaměstnanců. Zavedení socialismu vyžaduje likvidaci kapitalismu.“¹⁴⁵

Podobně ve volebním programu z roku 2006 Vp prohlašuje: „proti kapitalismu stavíme socialismus [...] proti imperialismu a neokolonialismu stavíme ekonomický světový řád založený na míru.“¹⁴⁶ Imperialismus definuje Vp jako „ekonomický systém rozšiřující se tak, že vládnoucí třídy [...] mohou těžit z výnosů pozemků, práce, surovin a trhů v dalších zemích. To vyžaduje vojenskou nadvládu a politickou a kulturní hegemonii.“¹⁴⁷

Podle Vp je „v kapitalistické společnosti politická demokracie omezena přímo i nepřímo nedostatkem demokracie v ekonomickém systému a pro většinu občanů nejsou formální práva doprovázena odpovídajícími příležitostmi je využívat.“¹⁴⁸ Hlavním úkolem Vp v procesu nahrazení kapitalismu socialismem „je organizovat občany, kteří si přejí podílet se na radikálních socialistických a feministických politikách. [...] Úlohou Levicové strany je pracovat na jednotě a spolupráci mezi všemi demokratickými silami na levici, uvnitř i vně parlamentních struktur“. Důležitou roli v tomto zápase přikládá strana spolupráci s odborovým hnutím, protože, jak uvádí, „žádná levicová strana si nemůže z dlouhodobého hlediska udržet pozici významné politické síly bez dobrého ukotvení v odborovém hnutí.“¹⁴⁹

¹⁴¹ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 8.

¹⁴² Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 2.

¹⁴³ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 13.

¹⁴⁴ Vänsterpartiet, 2002b, c. d., s. 6.

¹⁴⁵ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 14.

¹⁴⁶ Vänsterpartiet (2006): *Arbete, Demokrati, Rättvisa – Vänsterpartiets valplattform 2006*, s. 20.

¹⁴⁷ Vänsterpartiet (2005a): *Internationellt program för Vänsterpartiet*, s. 12.

¹⁴⁸ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 6.

¹⁴⁹ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 16.

Socioekonomická dimenze

Výrazně nekompromisní postoje zastávané stranou vůči kapitalismu jako společensko-politickému modelu, se výrazně projevují při analýze socioekonomické dimenze programatiky Vp. Z hlediska první složky socioekonomické dimenze (veřejné versus soukromé vlastnictví výrobních prostředků) má podle strany v procesu rozvíjení ekonomické demokracie z hlediska občanů „zásadní důležitost veřejné vlastnictví“, z hlediska zaměstnanců je hlavním cílem „zisk moci a vlivu na místní úrovni“ a nejpřirozenější formu podniků představují „družstevní podniky vlastněné zaměstnanci, s demokraticky voleným vedením“. V otázce řízení podniků nicméně strana uznává, že v úsilí o demokratizaci ekonomiky je nezbytná kombinace různých forem řízení podniků a poskytování služeb.¹⁵⁰

Podobně jako strana uznává nezbytnost kombinace různých forem řízení podniků a poskytování služeb, připouští rovněž důležitost kombinace různých forem vlastnictví v procesu demokratizace ekonomiky. Soukromé podnikání může podle názoru Vp na jedné straně „přispět k rozvoji společnosti“, avšak „rozsah, v němž socialismus uskutečňuje právo lidských bytostí rozhodovat v otázkách týkajících se jejich vlastní práce, musí být reflektován ve zrušení veškerého druhu vlastnictví výrobních prostředků, veřejných i soukromých. Vlastnictví musí být nahrazeno společným řízením a rozvojem společných zdrojů svobodných sdružení pracujících.“¹⁵¹

Podle Vp „mohou státní podniky pracovat jak v rámci monopolu, tak hospodářské soutěže, ale základem státního vlastnictví by měl být vždy veřejný zájem. [...] Státní vlastnictví a veřejný sektor jako celek jsou z tohoto důvodu protiváhou soukromé moci velkokapitálu. V socialistické strategii je vlastnictví rozhodující, ale musí být spojeno s demokratickou organizací“.¹⁵² Z těchto důvodů je nezbytné, aby došlo k nárůstu veřejného vlastnictví, přičemž jeho užívání musí sloužit k „rozvoji rovnosti, demokracie a spravedlivého a ekologicky udržitelného rozvoje.“ Velkou důležitost má rovněž „reregulace ‚přirozených monopolů‘ [...] a vliv nad investicemi, bankovníctvím a dalšími finančními sektory.“¹⁵³

Důležitost, přikládaná Vp veřejnému vlastnictví, se odráží i v názoru strany, že „práva, jež vyvěrají z vlastnictví, musí být omezena a vlastnictví samotné se musí stát veřejným

¹⁵⁰ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 13.

¹⁵¹ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 14.

¹⁵² Vänsterpartiet, 2002b, c. d., s. 8.

¹⁵³ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 17.

zájmem.¹⁵⁴ Z těchto důvodů Vp odmítá privatizaci veřejného majetku a veřejných služeb.¹⁵⁵ Podle strany jsou „veřejně vlastněné podniky základním nástrojem pro ochranu zájmů společnosti na kapitalistickém trhu“.¹⁵⁶ Základem státního vlastnictví jsou v očích Vp společenské zájmy, a podpora alternativních forem vlastnictví představuje, spolu se státním vlastnictvím, důležitý nástroj proti převládající soukromokapitalistické výrobní formě.¹⁵⁷

Z hlediska druhé složky socioekonomické dimenze (silné versus slabé role vlády při ekonomickém plánování) zastává Vp názor, že rozdíl mezi kapitalismem a socialismem není „volbou mezi plánovaným hospodářstvím a trhem. Každá moderní ekonomika potřebuje jak plánovací, tak tržní mechanismy.“ Hlavní odlišnost spočívá v tom, že „v socialistické společnosti jsou vedoucí principy rozvoje ekonomiky určovány demokraticky, nahrazují nedemokratické řízení korporací, koncernů a kartelů kapitalismu.“¹⁵⁸ Při pohledu na roli vlády v ekonomickém plánování Vp znovu staví do popředí výhody veřejně vlastněného majetku, protože právě veřejně vlastněný majetek „může mít za cíl veřejné blaho.“¹⁵⁹

Z hlediska třetí složky socioekonomické dimenze (podpory versus opozice politice přerozdělování bohatství) strana odmítá společnost založenou na širokém společenském rozdělení. Odstranění bariér mezi lidmi by měl zabezpečit rozsáhlý rozvoj veřejného sektoru, financovaný daňovým systémem založeným na principu solidarity. V dlouhodobé perspektivě Vp prosazuje zvýšení úrovně zdanění, při ponechání poplatků a tax tak nízko, jak je to možné.¹⁶⁰ Cílem strany je „udržení dostatečné úrovně daňových příjmů. Veřejný sektor musí poskytovat více zdrojů.“¹⁶¹ Strana prosazuje požadavek, aby byl podíl HDP na veřejném sektoru navýšen na stejnou úroveň, jakou vyžaduje péče a další veřejné služby a sektor služeb zvýšil svůj podíl na celkové ekonomice.¹⁶² Dalším důvodem pro požadavek nárůstu podílu HDP směřovaného do veřejného sektoru představuje názor Vp, že produkce služeb je efektivněji organizována za pomoci veřejného řízení. Hlavním principem je to, že „ženy a muži jsou občané náležející ke společnosti a ne zákazníci na trhu.“¹⁶³

¹⁵⁴ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 13.

¹⁵⁵ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 18.

¹⁵⁶ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 14.

¹⁵⁷ Vänsterpartiet, 2002b, c. d., s. 23

¹⁵⁸ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 15.

¹⁵⁹ Vänsterpartiet (2005b): *Utveckling och frigörelse*, s. 5.

¹⁶⁰ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 18.

¹⁶¹ Vänsterpartiet, 2002b, c. d., s. 11.

¹⁶² Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 18.

¹⁶³ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 10.

Ve svém ekonomickém programu Vp prosazuje požadavek daňové reformy: „věříme, že potřeby se musí řídit a daně mohou být zvýšeny a rozšířeny v souladu s ekonomickým rozvojem ve více sociálním směru.“ Nárůst daňové zátěže zdůvodňuje Vp předpokladem, že „vysoká úroveň zdanění nivelizuje rozdíly v příjmech ve společnosti“. Z tohoto důvodu strana požaduje „zvýšení progresivity daňového systému“, zpřísnění „zdanění kapitálových zisků“ a silné zdanění „environmentálně nebezpečných činností“.¹⁶⁴ Další požadavek v daňové oblasti představuje snaha zavést „daně na mezinárodní finanční transakce, zamýšlené k působení proti zhoubným spekulacím a stabilizaci globální ekonomiky“.¹⁶⁵

Z hlediska čtvrté složky socioekonomické dimenze (expanse versus odpor proti vládním sociálním programům) zdůrazňuje Vp důležitost veřejně financovaného sektoru, který podle jejího názoru představuje potenciální nástroj v cestě za spravedlností a solidaritou: „veřejný sektor založený na principu solidarity, [...] umožňuje, aby společnost dosáhla spravedlivější distribuce příjmů a vyšší rovnosti v životních podmínkách mezi odlišnými skupinami zaměstnanců, mezi těmi zaměstnanými a těmi nacházejícími se mimo pracovní trh.“ Pro zajištění toho, aby nárůst cen ve zdravotnictví a školství neomezil tyto služby pro úzkou elitu, musí společnost „užívat své zdroje v zájmu obecného blaha.“ Rozvoj veřejného sektoru bude podle Vp v budoucnu vyžadovat větší podíl HDP a v tomto případě strana uznává, že financování veřejného sektoru „vždy zahrnuje omezení sféry osobní spotřeby. Tento konflikt zájmů přetrvává, i když je moc kapitálu omezena.“¹⁶⁶

Mezi základní oblasti financované veřejným sektorem řadí Vp vzdělání a výzkum, zdravotní služby, zdravotnictví, bydlení, veřejnou dopravu a kulturní aktivity.¹⁶⁷ Podle strany by zdravotní služby, školství, zdravotnictví, komunikace, infrastruktura, veřejné služby a důležité přírodní zdroje měly být společným vlastnictvím.¹⁶⁸ Strana výslovně prohlašuje: „chceme obhájit a posílit solidárně financovanou zdravotní péči a preventivní péči. Musí rozhodovat potřeby, ne trh.“¹⁶⁹ Solidární systém založený na průběžném financování požaduje Vp i v oblasti penzijního systému, kde tvrdí, že „myšlenka společnosti spořicí si na penzijní výdaje je zavádějící: penzijní systém může pouze rozdělovat budoucí zdroje, ne je vytvářet.“¹⁷⁰

¹⁶⁴ Vänsterpartiet, 2005b, c. d., s. 7.

¹⁶⁵ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 9.

¹⁶⁶ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 10.

¹⁶⁷ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 10.

¹⁶⁸ Vänsterpartiet, 2006, c. d., s. 7.

¹⁶⁹ Vänsterpartiet, 2006, c. d., s. 14.

¹⁷⁰ Vänsterpartiet, 2005b, c. d., s. 11.

Dimenze zahraniční politiky

Z hlediska dimenze zahraniční politiky se Vp přihlašuje k tomu, že je „mezinárodní stranou“, zdůrazňuje, že „třídní a genderový útlak je globální fenomén, stejně jako boj za svobodu, spravedlnost a demokracii“, a z tohoto důvodu „musí levice a dělnické hnutí navázat vazby mezi národními hranicemi, umožňující pracovníkům mobilizovat vzájemnou podporu v zápase proti společnému nepříteli“.¹⁷¹ Mezinárodní spolupráce by podle názoru Vp měla spočívat na „respektu k lidským právům a ideálům demokracie, ne na politikách navržených k tomu vyhovět zájmům kapitálu“,¹⁷² a za další vedoucí principy zahraniční politiky strana považuje „respekt k mezinárodnímu právu, [...] udržitelný rozvoj, osvobození žen a mezinárodní solidaritu.“¹⁷³

Jediného aktéra schopného vytvořit alternativu k převládajícímu mezinárodnímu řádu ovládanému vojenskou a ekonomickou silou vidí Vp v OSN. I tato organizace ovšem musí podle strany projít demokratickými změnami, aby byla zlomena dosavadní převaha velmocí¹⁷⁴ a OSN mohla „obnovit svou roli jako jediného legitimního orgánu pro řešení mezinárodních konfliktů.“¹⁷⁵ Strana se staví proti „využívání OSN k obraně zájmů kapitalistických států a ospravedlňování válek a agresí“, kritizuje USA a EU za „systematické narušování úlohy OSN“ a jako pozitivní ideál v oblasti zahraniční politiky nabízí vznik nového mezinárodního právního systému, založeného na koncepcích udržitelného rozvoje, spravedlivé distribuce zdrojů, spravedlivém obchodu, demokracii a lidských právech.¹⁷⁶

Kritiku směřuje Vp rovněž k mezinárodním finančním institucím, jejichž „požadavky na deregulaci a privatizaci v chudých zemích vedou k redukci v sociálních výdajích“ a zneužíváním situace v chudých zemích tyto organizace podle strany prosazují pouze „politiky, sloužící zájmům kapitálu.“¹⁷⁷ V oblasti rozvojové pomoci strana dále kritizuje, že „s ideologickým odklonem od keynesiánské ekonomiky k Friedmanovým neoliberálním dogmatům“ došlo k posunu v koncepci rozvojové pomoci, jež byla ze strukturálního hlediska „přízpůsobena k usnadnění dalšího rozšiřování globalizace“.¹⁷⁸

¹⁷¹ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 15.

¹⁷² Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 7.

¹⁷³ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 9.

¹⁷⁴ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 8.

¹⁷⁵ Vänsterpartiet, 2006, c. d., s. 18.

¹⁷⁶ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 5, 8; Vänsterpartiet, 2005a, c. d., s. 18.

¹⁷⁷ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 4, 7.

¹⁷⁸ Vänsterpartiet, 2005a, c. d., s. 7.

Podle názoru Vp „má globalizace rovněž ideologickou dimenzi, která má vlastní kulturní výraz. [...] Světově se šířící mediální firmy produkují konsenzus v obraně převládajícího světového řádu. Koncentrace vlastnictví omezuje svobodu projevu, práva lidí na znalosti a účast ve veřejné diskuzi.“ Výsledkem tohoto procesu je v očích strany „kulturní imperialismus [...] omezující lidské možnosti vytvářet si vlastní obrazy, myšlenkové vzorce a porozumění realitě.“¹⁷⁹ V této oblasti zdůrazňuje strana důležitost mezinárodní solidarity, která v boji za globální spravedlnost napomáhá vytvářet „podmínky umožňující přechod k pokojnému demokratickému masovému boji.“¹⁸⁰

Ve svém volebním programu z roku 2006 Vp zdůrazňuje že „rozšiřující se militarizace ve světě poháněná USA, ale i EU, vede k vážným narušením demokracie a lidských práv.“¹⁸¹ Strana prosazuje zastavení švédského exportu zbraní do USA a odmítá „nezákonnou okupaci Iráku USA a jeho spojenci, okupaci Palestiny Izraelem, stejně jako vojenskou eskalaci hrozeb vůči Latinské Americe, Blízkému východu a Střední Asii vedenou USA.“ Strana požaduje, aby bylo „zastaveno porušování lidských práv při lovu na teroristy“, vyslovuje se za stažení švédských vojáků z Afghánistánu okupovaného USA a odmítá vyjmutí amerických vojáků z jurisdikce Mezinárodního trestního soudu.¹⁸² Strana výslovně uvádí: „odmítáme všechny formy násilí a teroru proti civilnímu obyvatelstvu jako metody politického boje. Oponujeme také politickému zneužívání tzv. války proti terorismu [...]. Boj proti terorismu nemůže být za žádných okolností ospravedlněn omezováním nebo porušováním lidských práv, práva národů na sebeurčení a osvobozenického boje proti okupaci a útlaku.“¹⁸³

V otázce členství a účasti Švédska ve vojenských aliancích odmítá Vp narůstající ambice NATO a oponuje švédské účasti v programu Partnerství pro mír, které dle jejího názoru představuje pouze nástroj expanze NATO.¹⁸⁴ Podobně strana odmítá švédskou účast v silách rychlého nasazení EU a spolupráci s NATO a prosazuje zajištění evropské bezpečnosti uvnitř rámce OBSE.¹⁸⁵ Podle strany „musí být všechna rozhodnutí zahrnující použití vojenského násilí, jako konečné možnosti v úsilí o zajištění míru a obrany lidských práv, schválena OSN.“¹⁸⁶ Výrazně antimilitaristické postoje Vp vyjadřují i další požadavky: zákaz všech druhů zbraní hromadného ničení, rozpuštění všech vojenských aliancí, zahájení

¹⁷⁹ Vänsterpartiet, 2005a, c. d., s. 4.

¹⁸⁰ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 15.

¹⁸¹ Vänsterpartiet, 2006, c. d., s. 17.

¹⁸² Vänsterpartiet, 2005a, c. d., s. 16; Vänsterpartiet, 2006, c. d., s. 18; srov. Maškarinec, 2008a, c. d., s. 60.

¹⁸³ Vänsterpartiet, 2005a, c. d., s. 17.

¹⁸⁴ Vänsterpartiet, 1999, c. d., s. 6; Vänsterpartiet, 2000, c. d.

¹⁸⁵ Vänsterpartiet, 2006, c. d., s. 18; Vänsterpartiet, 2005a, c. d., s. 15.

¹⁸⁶ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 5.

procesu všeobecného odzbrojení, vytvoření zóny bez jaderných zbraní v Evropě, zákaz využití švédského vzdušného prostoru pro vojenský výcvik a zachování švédské neutrality.¹⁸⁷

Výrazně negativní pohled zastává Vp vůči EU. Z pohledu strany vede přesun legislativní moci z půdy národních parlamentů do rukou Rady EU, jež není podle Vp nikomu kolektivně zodpovědná, k tomu, že „EU nevyhovuje minimálním požadavkům demokratické vlády“.¹⁸⁸ Z tohoto důvodu Vp důrazně odmítá švédské členství v EU i EMU, požaduje „návrat moci od EU k národním parlamentům“ a „změny EU v demokratickém socialistickém a feministickém směru.“¹⁸⁹ Podle Vp představují nadnárodní formy rozhodování na úrovni EU protivníka mezinárodní spolupráce, protože „smlouvy EU, inspirované neoliberálním myšlením, ve skutečnosti činí z volného pohybu kapitálu základní princip [...], zatímco sociální zabezpečení, ochrana životního prostředí a průmyslové zákony jsou považovány za překážky, protože mohou omezovat svobodu kapitálu.“¹⁹⁰ Cílem strany je rozpuštění EU jako prvního kroku v nahrazení nedemokratického rozhodovacího procesu EU panevropskou spoluprací založenou na demokratických principech.¹⁹¹ Strana rovněž oponovala přijetí evropské ústavy (Smlouva o Ústavě pro Evropu) a po negativním výsledku referend ve Francii a Nizozemí v roce 2005 požaduje konání referenda v případě návrhu nové smlouvy.¹⁹²

Postmaterialistická dimenze

Dvě základní složky postmaterialistické dimenze tvoří enviromentalismus a ideologie participativní demokracie.¹⁹³ Z hlediska vztahu k politice ochrany životního prostředí zastává Vp názor, že „udržitelný rozvoj, založený na spravedlivé distribuci enviromentálního prostoru, je neslučitelný s dnešními mocenskými strukturami“, protože „hrozby životnímu prostředí jsou založeny na nespravedlivém světovém řádu“ a z tohoto důvodu by „politiky životního prostředí a spravedlivější distribuce měly jít ruku v ruce, pokud chceme uspět v reorientaci společnosti k dlouhodobě udržitelnému rozvoji“, což vyžaduje „komplexní reorganizaci našich metod výroby a vzorců spotřeby.“ Vzhledem k tomu, že v kapitalistické ekonomice má podle strany krátkodobý zisk vždy přednost před životním prostředím,

¹⁸⁷ Vänsterpartiet, 2000a, c. d.; Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 8-9; Vänsterpartiet, 2005a, c. d., s. 15-16.

¹⁸⁸ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 8.

¹⁸⁹ Vänsterpartiet, 1999, c. d., s. 2.

¹⁹⁰ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 8.

¹⁹¹ Vänsterpartiet, 1999, c. d., s. 2; Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 8; Vänsterpartiet, 2006, c. d., s. 20.

¹⁹² Vänsterpartiet, 2006, c. d., s. 20. V listopadu 2008 strana hlasovala na půdě Riksdagu proti přijetí tzv. Lisabonské smlouvy (Smlouva pro Evropu 21. století).

¹⁹³ Srov. Lijphart, c. d., s. 264.

vyžadují politiky ochrany životního prostředí „silnou legislativu, dalekosáhlé sociální plánování a průmyslovou politiku zaměřenou na životní prostředí“, přičemž „nárůst veřejného vlastnictví umožní větší rozsah ovlivnění vzorců produkce a spotřeby.“¹⁹⁴

Z pohledu strany „musí mít při využívání přírodních zdrojů přednost požadavky životního prostředí a lidských práv před obchodními hledisky“, což „je možné pouze v socialistické společnosti, společnosti, v níž nevládne kapitalistická potřeba maximalizace zisku“,¹⁹⁵ protože „honba za ziskem a nespravedlivé tržní struktury vedou k nelítostnému vykořisťování lidských bytostí a životního prostředí.“¹⁹⁶ Vp připouští konfliktnost politik, týkajících se životního prostředí, a fakt, že se tyto politiky často nacházejí v opozici k regionálním politikám a cílům pracovního trhu, jako je např. plná zaměstnanost,¹⁹⁷ a z tohoto důvodu připouští, že v odůvodněných případech dotýkajících se životního prostředí, „může být nezbytné přijmout na národní a mezinárodní úrovni opatření omezující místní svobodné rozhodování.“¹⁹⁸

Strana dlouhodobě oponuje využívání nukleární energie a požaduje rychlé odstavení švédských jaderných elektráren.¹⁹⁹ Pozornost věnuje Vp i zemědělské politice, kde prosazuje koncepci dlouhodobě udržitelného hospodaření, rozvoj místní výroby a zavedení moratoria na komerční využívání geneticky modifikovaných plodin.²⁰⁰ Strana podporuje zavedení ekologických daní a obchodování s emisemi a zelenou certifikaci jako potřebné nástroje ke snížení emisí a omezení skleníkového efektu a na mezinárodním poli prosazuje zdanění ekologicky nebezpečných odpadů.²⁰¹

Z hlediska druhé složky postmaterialistické dimenze (participativní demokracie) Vp zdůrazňuje, že by „rozhodnutí měla být činěna tak blízko k občanům, jak je to možné“, ale na druhé straně odmítá „extrémní míru decentralizace politické moci“, protože tento proces „podkopává kohezní politiky, jež prosazují spravedlnost a rovnost.“²⁰² I v této oblasti tak do jisté míry převažuje důraz na socioekonomickou dimenzi, když důraz strany na participaci je veden především ve smyslu demokratizace ekonomické sféry, než zavádění širokého okruhu

¹⁹⁴ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 4, 9.

¹⁹⁵ Vänsterpartiet, 2005a, c. d., s. 6.

¹⁹⁶ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 4.

¹⁹⁷ Vänsterpartiet, 2000, c. d.

¹⁹⁸ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 10.

¹⁹⁹ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 18.

²⁰⁰ Vänsterpartiet, 2005a, c. d., s. 6; Vänsterpartiet (2002a): *Valplattform 2002*.

²⁰¹ Vänsterpartiet, 2006, c. d., s. 11, 19.

²⁰² Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 7.

prvků přímé demokracie, které by mohly vést ke škodám na životním prostředí a podkopávat politiky, prosazující např. rozšiřování sociální a ekonomické kontroly spotřeby.

Jako součást postmaterialistické dimenze programatiky Vp je nutné zmínit i postoj strany v odmítání jakékoliv formy diskriminace. V tomto ohledu strana požaduje, aby rasistické hodnoty a tendence, spolu s rasistickými a fašistickými hnutími, omezujícími možnost participace, byly „demaskovány a neutralizovány“.²⁰³ Vp považuje za nezbytné „identifikovat a odmítnout rasistické názory a předsudky vyjádřené v každodenním životě a v médiích“, a posílit legislativu proti všem formám diskriminace, ve spojení s azylovou politikou solidární s pozicí žadatelů o azyl. Strana kritizuje nárůst aktivity pravicových extremistů a rasistických skupin a potenciální spojení pravicových proudů se silnými finančními zájmy považuje za vážné ohrožení demokracie.²⁰⁴ Z těchto důvodů Vp odmítá jakoukoliv spolupráci s extremistickou pravicí: „extrémně pravicové síly se nikdy nemohou stát spojencem v boji za demokracii a socialismus.“²⁰⁵ Podobně jako odmítá rasismus, kritizuje Vp i skutečnost, že úsilí o „budování národních států v multikulturním světě často vedlo k podrobení národnostních menšin a pokusům o násilnou asimilaci.“ Podle Vp musí být menšinám „poskytnuty lepší možnosti k posílení smyslu jejich vlastní identity, užívání vlastního jazyka, ochrany jejich kulturního dědictví a praktikování vlastní víry“. Vp odmítá rovněž diskriminaci založenou na sexuální orientaci a identitě. Heterosexuální normy vedou podle strany „k ignorování a vyloučení mnoha osob a vytváření a potvrzování předsudků“ a i ve struktuře homosexuálního, bisexuálního a transsexuálního hnutí se „odráží patriarchální struktury, ve kterých jsou ženy podřízeny.“²⁰⁶

Výrazný prvek programatiky Vp, podřaditelný pod postmaterialistickou dimenzi, představuje jednoznačné odmítnutí podoby moderní společnosti založené na modelu patriarchálního řádu. Za jeden ze svých hlavních cílů Vp označuje boj s patriarchátem, systémem „zahrnujícím kontrolu mužů nad životem žen“, v němž „patriarchální vzorce prostupují vztahy mezi pohlavími ve všech sférách života, rodiny a pracovního trhu, v organizaci státu, uplatňování autority a v politických shromážděních.“ Strana připouští, že „patriarchát není vedlejším produktem kapitalismu, ale spíše nezávislým faktorem moci ve společnosti“, s „vlastní materiální bází reprodukce, sociální rámec uvnitř kterého lidské bytosti dávají vzniknout a vychovávají nové generace“, a zdůrazňuje, že „nadřazená pozice

²⁰³ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 17.

²⁰⁴ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 4-5.

²⁰⁵ Vänsterpartiet, 2005a, c. d., s. 24.

²⁰⁶ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 5-6.

mužů a podřízená pozice žen není přírodním zákonem.“ Svržení patriarchálního systému a skutečná demokratizace politického systému vyžaduje v této perspektivě přijetí feminismu poskytujícího „argumenty a nástroje pro specifický ženský boj [...] probíhající v politické aréně a na pracovišti, ale také v soukromí individuálních životů.“²⁰⁷

Zhodnocení procesu transformace Vp

V úvodu jsme jako jeden hlavních cílů práce stanovili odpovědět na otázku, zda je oprávněné klasifikovat Vp jakou součást krajní levice, a postihnout do jaké míry byla identita Vp zasažena procesem sociáldemokratizace, kterým podle Artera prošla od počátku 90. let 20. století skandinávská radikální levice.²⁰⁸ Při odpovědi na tuto otázku jsme sledovali proces transformace v oblasti ideově-programových a organizačních změn od vzniku strany až do současnosti a důsledky těchto změn pro postavení Vp ve stranicko-politické soustavě, volebně-politický potenciál strany a její interakce s dalšími aktéry a opomínaná nezůstala ani otázka, zda návaznost strany na svého předchůdce podmiňuje i nadále aktuální orientaci strany a uznání této totožnosti ostatními aktéry.

Při odpovědi na otázku zda je oprávněné klasifikovat Vp jako součást krajní levice, lze z pohledu analýzy ideově-programového profilu jednoznačně odpovědět, že Vp téměř bezvýhradně naplňuje kritéria, jež pro vymezení radikální levice stanovili March a Mudde: 1) Vp požaduje zásadní transformaci společenského systému a vytvoření socialistické společnosti a v tomto ohledu odmítá základní socio-ekonomickou strukturu současného kapitalismu a jeho hodnot a praxe. Strana odmítá rozšiřování neoliberálních politik, požaduje rozšíření veřejného vlastnictví v opozici k soukromému vlastnictví, kritizuje motivaci kapitalistického zisku, který podle jejího názoru vede k nelítostnému vykořisťování lidských bytostí a životního prostředí a oponuje konzumerismu; 2) Vytvoření socialistické společnosti s důrazem na rozšíření kolektivního a veřejného vlastnictví představuje jednoznačnou snahu Vp o vytvoření alternativní ekonomické a mocenské struktury vedoucí k zásadní redistribuci zdrojů od existujících politických elit; 3) Vp jednoznačně identifikuje ekonomickou nerovnost jako základ existujícího politického a společenského uspořádání, které dle jejího názoru

²⁰⁷ Vänsterpartiet, 2004, c. d., s. 2-3. Feminismus se projevuje i v praktické činnosti Vp. Např. Ve volbách 2006 měla Vp nejvíce žen na prvních místech kandidátek, což se promítlo do složení poslaneckého klubu Vp, který v podílu žen předstihl všechny další parlamentní strany. Srov. Maškarinec 2008c, c. d., s. 24-25, 41.

²⁰⁸ Viz Arter, 2003, c. d.

omezuje plné rozvinutí demokracie ve všech sférách společnosti. V tomto směru představuje jednu z nejdůležitějších agend strany obhajoba kolektivních ekonomických a sociálních práv; 4) Vp se staví do principiální opozice vůči kapitalismu, který je z jejího pohledu z definice nedemokratický a nekompatibilní s ekonomickou demokracií. Zavedení socialismu jako alternativní ekonomické a mocenské struktury společnosti vyžaduje podle strany likvidaci kapitalismu, přičemž právě socialistická transformace společnosti může změnit existující struktury moci a učinit je více demokratickými. Strana tak jednoznačně vyjadřuje antikapitalismus. Naproti tomu Vp ve své programatice nezastává postoje, které by představovaly ideologickou a reálnou opozici vůči hodnotám a praxi demokracie. V otázce co největšího rozšíření demokracie lze nicméně v programatice strany nalézt řadu požadavků, představujících z ideologického hlediska jednoznačnou orientaci na proměnu politického systému; 5) Vp se přihlašuje k tomu, že je mezinárodní stranou a lze ji označit za internacionalistickou v tom smyslu, že strukturální příčiny národních a regionálních sociálně-politických problémů identifikuje na globální úrovni, ať už jako důsledek moderního kapitalismu, rozšiřující se militarizace podporované USA a EU nebo globalizace, která má podle strany svou vlastní ideologickou dimenzi, podporující konsenzus v obraně převládajícího řádu, čímž omezuje svobodu projevu, práva lidí na znalosti a účast na veřejné diskuzi a vede až ke vzniku kulturního imperialismu. Internacionalismus Vp se odráží i v její solidaritě se zeměmi třetího světa a důležitosti, již strana přisuzuje mezinárodní solidaritě v boji za globální spravedlnost.

Po kladné odpovědi na první ze dvou hlavních výzkumných otázek se ocitáme před problémem přesnějšího umístění strany v rámci vymezených stranických typů krajní levice. Z hlediska sebeoznačení a teoretických základů Vp odmítá teoretický odkaz komunismu leninského či stalinského typu a vymezuje se jako socialistická a feministická strana vycházející z ekologického myšlení. I přesto, že strana odmítla ve své programatice teoretická východiska marxismu-leninismu a uznala, že se v minulosti dopustila omylů, když následovala politiku SSSR a ospravedlňovala politický systém útlaku, nadále považuje marxismus (v případě, že je k němu přistupováno kriticky a ne dogmaticky) za cenný nástroj politické a ekonomické analýzy, umožňující porozumět důležitosti vlastnických vztahů v moderní společnosti a jejich rozhodujícímu významu ve všech společenských formacích. I přes deklarovanou snahu o socialistickou transformaci společnosti a důraz kladený Vp na třídní analýzu existujících mocenských vztahů a struktur, obsahují odkazy na marxismus pouze základní programy strany a jeden z akčních programů. I v těchto dokumentech se navíc

odkazy na marxismus vyskytují pouze v minimálním rozsahu. Ani jediný odkaz na marxismus nelze nalézt ve volebních programech strany po roce 1990. Ve většině případů se strana ve svých programových dokumentech odvolává na socialismus a feminismus jako svá základní teoretická východiska, doplněná požadavkem, aby všechny politiky respektovaly ohled na trvale udržitelný rozvoj.

Při pohledu na programatiku Vp je výrazná rovněž přítomnost postmateriálních programových priorit. Kromě důrazu na oblast životního prostředí a feminismu s jeho kritikou patriarchálního řádu, je to především odmítání jakýchkoliv forem diskriminace, boj proti rasismu a fašismu a ochrana menšin. V tomto ohledu strana odmítá spolupráci s krajní pravicí a kritizuje nárůst aktivity pravicových extremistů, ať už jsou otevřeně fašističtí nebo se skrývají za „plášť“ populismu. V případě participace strana zastává do jisté míry rozporuplný postoj. Na jedné straně podporuje přesun rozhodování co nejbližší k občanům, ale na druhé straně zdůrazňuje, že extrémní míra decentralizace politické moci může podkopávat kohezní politiky, prosazující spravedlnost a rovnost, a i v tomto bodě upřednostňuje spíše programové priority, které by mohla potenciální rozsáhlá decentralizace moci ohrozit.

Programatika Vp je současně charakteristická absencí odkazů na populismus v podobě, v jaké je populismus charakteristický pro sociálně-populistické strany, což spolu se skutečností, že se Vp přihlašuje k jasně vymezené ideologii, vylučuje zařazení strany k tomuto stranickému typu. Vp dlouhodobě oponuje kapitalismu a její požadavek na socialistickou transformaci společnosti vychází z konzistentních ideologických základů, jež lze pouze obtížně srovnávat s populistickým stylem, pro nějž je charakteristická snaha o oslovení voličů za pomoci využívání aktuálních nálad ve společnosti a jejich demagogicky prezentovanému využití proti establishmentu (politickému nebo ekonomickému). Sebeoznačení a teoretické základy umožňují i vyřazení typu dogmatických marxisticko-leninských stran.

Skutečnost, že je marxismus pouze jedním ze zdrojů ideové výbavy Vp a jeho výskyt je navíc pouze sporadický, vylučuje rovněž stranický typ reformně orientovaných komunistických stran. Jako nejvhodnější se tedy na základě analýzy ideově-programové orientace jeví klasifikovat Vp jako demokratickou socialistickou stranu. Identita Vp vykazuje řadu shod s tímto stranickým typem: 1) Vp odmítá realitu nedemokratického socialismu a přihlašuje se k závazku k systémové transformaci společnosti, jdoucí za pouhé reformování sociálnědemokratického projektu s cílem odmítnutí kapitalismu; 2) Vp zdůrazňuje internacionalismus ve snaze o nadnárodní propojenost a solidaritu pomocí tvrzení, že

regionální a sociálně-politické problémy mají globální strukturální příčiny; 3) Z ideového hlediska jsou Vp blízka postmateriální témata, s nimiž přišla v 60. letech nová levice a která v 90. letech přijaly za své krajně levicové demokratické socialistické strany: snaha mobilizovat feministické, gay/lesbické a enviromentální hnutí, tj. nahrazení jednostranného zaměření na dominantní společenský konflikt mezi dělníky a kapitalisty za vědomí plurality konfliktních linií ve společnosti, i přesto, že Vp nadále silně akcentuje důraz na tradiční třídní konflikt; 4) I přes začlenění postmateriálních témat do ideového profilu Vp zůstává primárním zaměřením strany snaha nabídnout alternativní model ekonomické struktury společnosti, k čemuž Vp využívá i odkazů k marxistické teorii. Marxistické principy jsou nicméně pouze jedním z ideových východisek strany a jejich postavení ve stranické ideologii není nejdůležitějším východiskem její identity a především ani mobilizačních strategií strany.

Zatímco analýza ideově-programové orientace prokázala, že Vp provedla jednoznačné vyrovnání s minulostí (což mělo demonstrovat vypuštění přívziska komunistický z názvu strany a odmítnutí marxismu-leninismu jako teorie a praxe komunistických stran východního bloku), pohled na vztah strany k historickému dědictví jejích předchůdců, důležitý v rozhodnutí, zda návaznost strany na svého předchůdce podmiňuje i nadále její aktuální orientaci/totožnost a uznání ostatními aktéry, není v tomto ohledu tak jednoznačný, a při bližším pohledu může vzbuzovat jisté pochybnosti o důslednosti tohoto vyrovnání.

Od počátku transformace strany v roce 1990 se uvnitř strany odehrával souboj mezi modernistickým a tradicionalistickým křídlem, jehož výrazem bylo označování mnoha členů strany za komunisty, pozitivní vztah k nedemokratickému režimu na Kubě nebo přetrvávající rozhodující role tradicionalistů ve vedení strany. Zvolení Gudrun Schyman předsedkyní strany v roce 1993 zahájilo etapu charakteristickou výraznou snahou inovovat profil Vp, zahrnutím postmateriálních témat do ideové výbavy strany (především v oblasti feminismu a ekologie) a snahou zvýšit legitimitu strany v rámci stranicko-politického systému. Strategie Schyman se ukázala být výrazně úspěšnou, což dokládá nárůst volební podpory a členské základny i proměna voličské struktury strany: výrazný nárůst prvovoličů, členů odborů, zaměstnanců veřejného a soukromého sektoru a studentů při současném udržení podpory mezi středně příjmovými zaměstnanci a dalším navýšení podpory mezi dělníky.²⁰⁹

Zlom v reformní strategii Vp se odehrál především v letech 2004–2006. Vítězství Larse Ohlyho v souboji o předsednický post na kongresu v roce 2004 nastartovalo rozhodující

²⁰⁹ Srov. Hermansson, 1988, c. d., s. 147-151; Holmberg, S.; Oscarsson, H. (2004). *Svenskt väljarbeteende. Redogörelse för 2002 års valundersökning*. Stockholm – Örebro: SCB, s. 198-210.

sřet mezi zástupci tradicionalistů a modernistů. Kongres v roce 2004 byl ve znamení obsazení většiny Stranického výboru zástupci tradicionalistů. Kongres následovalo několik odhalení, zpochybňujících tvrzení Vp o důsledném vyrovnání s minulostí a i skutečnost, že se sám Ohly označoval za komunistu (a dokonce i leninistu), vedla k postupnému odchodu modernistů ze strany. Vítězství tradicionalistů podtrhl kongres strany v roce 2006, kde došlo k úplnému vymazání modernistického křídla z vedení strany a kongres strany v roce 2008 pouze potvrdil prozatím definitivní vítězství tradicionalistického křídla.

Ukazuje se tak, že návaznost Vp na své předchůdce podmiňuje i nadále aktuální orientaci strany a vztah, přinejmenším části tradicionalistického křídla ke komunistickému dědictví, nelze charakterizovat jako jeho naprosté odmítnutí. V tomto ohledu lze interpretovat Ohlyho rozhodnutí přestat se označovat za komunistu (ke kterému došlo až po roce tvrdých útoků na jeho osobu) jako pouze strategické rozhodnutí, směřující ke zvýšení koaličního a mobilizačního potenciálu strany. Radikalizace profilu Vp totiž neznamena pouze odchod výrazné části modernistického křídla a redukci členské základny ale rovněž pokles volební podpory, přibližující stranu hodnotám, jichž dosahovala před nástupem Schyman do předsednického postu. Radikalizace nastartovaná kongresem Vp v roce 2004 navíc do jisté míry izoluje stranu i v rámci stran levicového bloku švédské politiky, kdy se především zelení snaží distancovat od Vp a vytvořit potenciální vládní koalici pouze se sociálními demokraty. Ukazuje se tak, že potenciální ústup strany z pozice, jíž lze na základě analýzy programatiky strany označit jako demokratickou socialistickou směrem k reformně komunistickému typu (i když toto tvrzení nelze doložit na základě studia programatiky, ale spíše reálným vystupováním části politiků Vp), nepředstavuje cestu, jež by z hlediska vnímání voličů a dalších stranicko-politických aktérů nabízela posílení volební podpory strany a jejích strategických možností v rámci švédského stranicko-politického systému.

Závěr

Závěrečná odpověď na výzkumné otázky položené v úvodu práce umožňuje dle našeho názoru oprávněně klasifikovat Vp jako plnoprávného člena krajní levice. V případě snahy postihnout potenciální proces sociáldemokratizace identity Vp, lze konstatovat, že tyto snahy byly spojeny především s obdobím, kdy v čele strany stála Gudrun Schyman, která se

snažila zvýšit legitimitu strany a inovovat její ideový profil. Ani pod jejím vedením nicméně strana z programového hlediska neopustila výrazně radikální požadavky ve směru systémové transformace společnosti a odmítání kapitalismu. Tato skutečnost nás, spolu s nejednoznačným vztahem strany k její minulosti, vede v případě Vp k zamítnutí hypotézy o potenciální sociáldemokratizaci identity Vp, protože obrana role odborů a stávajícího modelu sociálního státu, tj. pozic částečně opuštěných SAP, není podle našeho názoru dostatečným důvodem, který by umožňoval hovořit v případě Vp o „skutečné“ sociáldemokratizaci. O té by bylo možno hovořit pouze v případě, kdy by Vp opustila volání po systémové transformaci společnosti a přistoupila na možnost „pouhého“ reformování sociálnědemokratického projektu.

Zatímco přiřazení Vp ke krajní levici nevyvolává výrazné pochybnosti, v případě přesnějšiho umístění strany v rámci tohoto stranického typu, vyvstávají jisté pochybnosti způsobené existencí rozporů mezi ideovým vymezením strany a vztahem části členů Vp k historickému dědictví strany, jakož i uznáním proklamované identity ostatními stranicko-politickými aktéry. Přes jisté pochybnosti lze podle našeho názoru přiřadit Vp k typu demokratických socialistických stran, protože i přes rozpory, jež lze identifikovat ve vztahu politiků Vp k historickému dědictví, nepřerostly tyto dosud do programatiky strany a především ani do jejích mobilizačních strategií. Strana navíc dosud vždy reagovala na odhalení problematických kroků ve své historii a pozitivnímu vztahu k minulosti omluvou a uznáním, že tyto postoje byly chybné, což jen dále demonstruje, že si je Vp dobře vědoma, že přesun k stranickému typu reformních komunistických stran by ji mohl připravit o relevanci v rámci švédského stranického systému.

Negace požadavků SAP a MpG ze strany Vp by na první pohled nemusela pro Vp představovat zásadní nebezpečí, ale na druhé straně by Vp mohla do budoucna potenciálně izolovat v rámci stranického spektra. To se v současné době může jevit jako přehnaná hrozba, vzhledem k tomu, že SAP a MpG potřebují k zajištění vládní většiny přinejmenším parlamentní podporu Vp. I přesto, že se v současnosti jeví blok nesocialistických stran vnitřně jednotný jako málokdy v historii,²¹⁰ nelze do budoucna vyloučit, že by např. Strana středu nepodpořila menšinovou vládu SAP a MpG, případně na ní přímo participovala. Už v minulosti přitom SAP a C zasedly ve společné vládě a i výrazná podpora, jíž C adresovala menšinové vládě SAP v letech 1996–1998, ukazuje, že by tento scénář nemusel být pouhou

²¹⁰ Srov. Aylott, Bolin, c. d., s. 623-626.

utopii. Vývoj v tomto směru by navíc mohl podpořit vstup stále posilujících krajně pravicových Švédských demokratů (*Sverigedemokraterna*, SD) na půdu Riksdagu. SD poprvé překročili 4% hranici v průzkumech preferencí v červnu 2008 a od této doby tuto hranici pokořili v několika dalších případech. Zatímco tak nemusí být daleko doba, kdy se SD stanou parlamentní stranou, na opačné straně se ocitají Kd, jejichž preference se pohybují na 4% hranici a v několika případech pod ní dokonce klesly. Vstup SD, resp. ústup Kd z Riksdagu by tak mohl výrazně překreslit politickou mapu Švédska a v této situaci by izolované postavení Vp v rámci bloku socialistických stran mohlo výrazně omezit strategické možnosti strany.

Literatura

Aftonbladet 7. 1. 2006.

Arter, D. (1993): *Post-Communist Parties in Finland and Scandinavia: A Red-Green Road to the Twenty-first Century*. In: Bell, D. S. (ed.): *Western European Communists and the Collapse of Communism*. Oxford: Berg, 31-50.

Arter, D. (1999a): *Scandinavian politics today*. Manchester – New York: Manchester University Press.

Arter, D. (1999b): *The Swedish general election of 20th September 1998: a victory for values over policies?* Electoral Studies 18 (2), 271–300.

Arter, D. (2002): *'Communists we are no longer, Social Democrats we can never be': The Evolution of the Leftist Parties in Finland and Sweden*. The Journal of Communist Studies and Transition Politics 18 (3), 1-28.

Arter, D. (2003): *Scandinavia: What's Left is the Social Democratic Welfare Consensus*. Parliamentary Affairs 56 (1), 75-98.

Aylott, N. (2002): *Europe and the Swedish Parliamentary Elections of September 2002*. RIIA/OERN Election Briefing Paper No. 6 (<http://www.sussex.ac.uk/sei/documents/paper6swedish.pdf>).

Aylott, N. (2005): *Lessons learned, lessons forgotten: the Swedish referendum on EMU of September 2003*. Government and Opposition 40 (4), 540–564.

- Aylott, N.; Bolin, N. (2007): *Towards a two-party system? The Swedish parliamentary election of September 2006*. West European Politics 30 (3), 621-633.
- Beyme, K. v. (1985): *Political Parties in Western Democracies*. Aldershot: Gower.
- Burchell, J. (2001): *'Small Steps' or 'Great Leaps': How the Swedish Greens Are Learning the Lessons of Government Participation*. Scandinavian Political Studies 24 (3), 239-254.
- Caramani, D. (2000): *The Societies of Europe. Elections in Western Europe since 1815. Electoral Results by Constituencies*. London: Macmillan.
- Christensen, D. A. (1998): *Foreign Policy Objectives: Left Socialist Opposition in Denmark, Norway and Sweden*. Scandinavian Political Studies 21 (1), 51-70.
- Einhorn, E. S.; Logue, J. (1988): *Continuity and Change in the Scandinavian Party Systems*. In: Wolinetz, S. B. (ed.) *Parties and Party Systems in Liberal Democracies: Continuity Amid Change*. London – New York: Routledge, 159-202.
- Expressen 7. 6. 2008.
- Fiala, P.; Mareš, M.; Sokol, P. (2007): *Eurostrany: politické strany na evropské úrovni*. Brno: Barrister & Principal.
- Hermansson, J. (1984): *Kommunism på svenska? SKP/VPK:s idéutveckling efter Komintern*. Uppsala: Almqvist & Wiksel.
- Hermansson, J. (1988): *A New Face for Swedish Communism. The Left Party Communists*. In: Waller, M.; Fennema, M. (eds.): *Communist Parties in Western Europe: Decline or Adaptation?* Oxford – Cambridge, MA: Basil Blackwell, 134-157.
- Holmberg, S.; Oscarsson, H. (2004). *Svenskt väljarbeteende. Redogörelse för 2002 års valundersökning*. Stockholm – Örebro: SCB.
- Hudson, K. (2000): *European Communism Since 1989: Towards a New European Left?* Basingstoke – New York: Palgrave.
- Johansson, K. M.; Raunio, T. (2001): *Partisan responses to Europe: Comparing Finnish and Swedish political parties*. European Journal of Political Research 39 (2), 225-249.
- Jørgensen, T. E. (2002): *Split or Reform? The Danish and Swedish CP's facing the post-Stalin era*. In: Bracke, M.; Jørgensen, T. E.: *West European Communism After Stalinism. Comparative Approaches*. EUI Working Paper HEC No. 4, 45-74 (<http://www.iue.it/PUB/HEC02-04.pdf>).
- Kopeček, L. (2005): *Skandinávie*. In: Strmiska, M.; Hloušek, V.; Kopeček, L.; Chytilék, R.: *Politické strany moderní Evropy. Analýza stranicko-politických systémů*. Praha: Portál, 175-281.

- Kopeček, L. (2007): *Politické strany na Slovensku 1989 až 2006*. Brno: CDK.
- Korpi, W. (1983): *The Democratic Class Struggle*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Lijphart, A. (1990): *Dimensions of Ideology in European Party Systems*. In: Mair, P. (ed.): *The West European Party System*. Oxford: Oxford University Press, 253-265.
- Mair, P.; Mudde, C. (1998): *The Party Family and Its Study*. Annual Review of Political Science 1 (1), 211-229.
- March, L.; Mudde, C. (2005): *What's Left of the Radical Left? The European Radical Left After 1989: Decline and Mutation*. Comparative European Politics 3 (1), 23-49.
- Mareš, M. (2005): *Soudobá stranickopolitická reprezentace eurokomunismu*. In: Dančák, B.; Fiala, P.; Hloušek, V. (eds.): *Evropeizace. Nové téma politologického výzkumu*. Brno: MPÚ MU, 263-271.
- Mareš, M. (2006): *Transnacionální spolupráce krajní levice v Evropě*. In: Němec, J.; Šústková, M. (eds.): *III. kongres českých politologů, Olomouc 8.-10. 9. 2006*. Praha – Olomouc: ČSPV, 566-573.
- Maškarinec, P. (2007): *Křesťanští demokraté. Analýza identity švédské relevantní křesťansko-demokratické strany*. Středoevropské politické studie 9 (1), 56-75 (<http://www.cepsr.com/dwnld/maskarcl07.pdf>).
- Maškarinec, P. (2008a): *Analýza ideově-programového profilu švédské Levicové strany z hlediska politického extremismu a radikalismu*. Středoevropské politické studie 10 (1), 46-67 (<http://www.cepsr.com/dwnld/maskarinec20080104.pdf>).
- Maškarinec, P. (2008b): *Levicová strana ve Švédsku a její postavení v prostoru stranické rodiny krajní levice*. Brno: Katedra politologie FSS MU. Diplomová práce.
- Maškarinec, P. (2008c): *Volby do švédského Riksdagu v letech 1998–2006: analýza strategických účinků volebního systému na úrovni volebních obvodů*. Slovenská politologická revue 8 (3), 3-42 (<http://ns.ucm.sk/revue/2008/3/maskarinec.pdf>).
- Moreau, P. (2004): *Die kommunistischen und postkommunistischen Parteien Westeuropas: Ein unfaufhaltsamer Niedergang? Totalitarismus und Demokratie* 1 (1), 35-62.
- Mudde, C. (2000): *Stranická rodina: rámcová analýza*. Politologická revue 6 (1), 78-93.
- Mudde, C. (2004): *The Populist Zeitgeist*. Government and Opposition 39 (4), 542-563.
- Möller, T. (1999): *The Swedish Election 1998: A Protest Vote and the Birth of a New Political Landscape*. Scandinavian Political Studies 22 (3), 261-276.
- Ohly, L. (2008): *Lars Ohly, öppningstal. Vänsterpartiets kongress 6 juni 2008 Norrköping* (<http://www.vansterpartiet.se/kongress2008/index.php?view=article&catid=14%3Aanf>)

oeranden&id=60%3Alars-ohly-
oeppningstal&format=pdf&option=com_content&Itemid=11).

Pierre, J.; Widfeldt, A. (1996): *Sweden*. European Journal of Political Research 30 (3-4), 463-468.

Pierre, J.; Widfeldt, A. (1998): *Sweden*. European Journal of Political Research 34 (3-4), 527-530.

Rudzio, W. (2006): *Das politische System der Bundesrepublik Deutschland*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

Schirdewan, M. (2004): *Die Europäische Linkspartei – Partei der europäischen Linken?* Zeitschrift Marxistische Erneuerung 15 (58), 151-160.

Sparring, Å. (1973): *The Communist Party of Sweden*. In: Upton, A. F.: *The Communist Parties of Scandinavia and Finland*. London: Weidenfeld and Nicolson, 61-101.

Svenska Dagbladet 20. 2. 2004, 22. 2. 2004, 20. 10. 2004, 4. 12. 2004, 22. 1. 2005, 23. 1. 2005, 31. 1. 2005, 5. 1. 2006, 8. 1. 2006, 27. 1. 2006, 21. 12. 2006, 9. 10. 2007, 5. 6. 2008, 7. 6. 2008, 28. 8. 2008, 8. 12. 2008.

Särilvik, B. (2002): *Party and Electoral System in Sweden*. In: Grofman, B.; Lijphart, A. (eds.): *The Evolution of Electoral and Party Systems in the Nordic Countries*. New York: Agathon Press, 225-269.

Widfeldt, A. (2002): *Sweden*. European Journal of Political Research 41 (7-8), 1089-1094.

Widfeldt, A. (2003): *Sweden*. European Journal of Political Research 42 (7-8), 1091-1101.

Widfeldt, A. (2004): *Sweden*. European Journal of Political Research 43 (7-8), 1144-1150.

Widfeldt, A. (2005): *Sweden*. European Journal of Political Research 44 (7-8), 1195-1202.

Widfeldt, A. (2007): *The Swedish parliamentary election of 2006*. Electoral Studies 26 (4), 820-823.

Wilks, S. (1996): *New Left Parties in Scandinavia: The Emergent Politics of Post-Materialism or the last line of Defence for the Social Democratic State?* Paper presented at the Political Studies Association's Annual Conference, University of Glasgow, 9–12 April 1996 (<http://www.psa.ac.uk/journals/pdf/5/1996/wilk.pdf>).

Witthedová, J. (2004): *Dvojí tvář švédských komunistů*. Literární noviny 15, č. 48, s. 5.

Wright, A. (1999): *Social Democracy and Democratic Socialism*. In: Eatwell, R.; Wright, A. (eds.): *Contemporary Political Ideologies*. London – New York: Continuum, 80-103.

Prameny a internetové zdroje²¹¹

Statistiska centralbyrån (<http://www.scb.se/>).

Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst (<http://www.ssd.gu.se/>).

Synovate Sweden (<http://www.temo.se/>).

Vänsterpartiet (<http://www.vansterpartiet.se/>).

Vänsterpartiet Kommunisterna (1987): *Partiprogram*.

Vänsterpartiet Kommunisterna (1990): *Socialism i vår tid*.

Vänsterpartiet (1998): *Internationellt uttalande*.

Vänsterpartiet (1999): *Ett demokratiskt alternativ till EU*.

Vänsterpartiet (2000): *För en solidarisk värld*.

Vänsterpartiet (2002a): *Valplattform 2002*.

Vänsterpartiet (2002b): *Vänstern, ägandet och makten – en strategi*.

Vänsterpartiet (2004): *Partiprogram*.

Vänsterpartiet (2005a): *Internationellt program för Vänsterpartiet*.

Vänsterpartiet (2005b): *Utveckling och frigörelse*.

Vänsterpartiet (2006): *Arbete, Demokrati, Rättvisa – Vänsterpartiets valplattform 2006*.

Vänsterpartiet (2008a): *Chans till demokrati på Kuba*.

Vänsterpartiet (2008b): *Partiprogram*.

²¹¹ Programové dokumenty a materiály byly poskytnuty Levicovou stranou (<http://www.vansterpartiet.se/>) a archivem Švédských sociálně-vědných datových služeb (<http://www.ssd.gu.se/>).

Příloha 1: Vývoj členské základny SSV, SKP, VPK a Vp v letech 1917–2007

Rok (měsíc)	Počet členů	Rok (měsíc)	Počet členů	Rok (měsíc)	Počet členů	Rok (měsíc)	Počet členů
1917 (12)	15 263	1944 (1)	19 180	1972	14 740	1992	11 091
1919 (12)	23 567	1945 (1)	25 723	1973	15 338	1993	10 649
1921 (1)	17 230	1946 (1)	36 204	1976	15 461	1994	10 632
1925	7 886	1946 (8)	46 502	1977	15 010	1995	11 313
1927	15 497	1948 (4)	51 090	1978	15 883	1996	11 652
1929	17 300	1948 (8)	50 709	1979	17 483	1997	11 916
1929 (12)	4 000	1948 (10)	48 100	1980	18 157	1998	13 097
1932	17 000	1949 (10)	41 477	1981	17 793	1999	13 589
1933 (11)	15 530	1951	34 256	1982	17 320	2000	13 504
1934 (7)	17 726	1953	30 000	1983	16 761	2001	16 838
1935 (12)	17 153	1953 (1)	27 000	1984	16 068	2002	14 163
1936 (2)	17 660	1954 (1)	26 000	1985	15 696	2003	13 411
1937 (5)	18 402	1955	25 000	1986	14 357	2004	11 907
1939 (1)	19 166	1959 (12)	20 300	1987	13 699	2005	10 700
1940 (1)	12 004	1964	19 907	1988	13 517	2006	11 075
1941 (1)	11 803	1967 (1)	24 253	1989	12 935	2007	10 700
1942 (1)	13 110	1967	17 511	1990	12 279	-	-
1943 (1)	15 099	1969	16 211	1991	11 821	-	-

Zdroj: Hermansson, 1984, c. d., s. 350; Vänsterpartiet (<http://www.vansterpartiet.se/>).